

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

21/3083-

22. desember 2021

Avgjørelse av klager på vedtak om kvote for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2022

1. Innledning og konklusjon

Klima- og miljødepartementet viser til klager fra Aktivt rovdyrvern, Dyrebeskyttelsen Oslo og Omegn - Dyrenes Hus, Foreningen våre rovdyr, Norges Miljøvernforbund, Naturvernforbundet, NOAH – for dyrs rettigheter, Rovviltets Røst, Ulvens Dag og WWF Verdens naturfond på rovviltnemndene i region 4 (Oslo og deler av Viken fylke) og 5 (deler av Innlandet fylke) sitt vedtak 8. oktober 2021 om kvote for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen for 2022.

Klima- og miljødepartementet opprettholder rovviltnemndenes vedtak om felling av ulvene i det helnorske reviret Hornmoen og ulv i grenserevirene Rømskog og Bograngen som oppholder seg på norsk side av riksgrensen. Departementet åpner i tillegg for felling av hele Slettåsreviret. Lederparet i Slettås er felt utenfor ulvesonen, men det er registrert årssvalper i reviret. Siste tilgjengelige opplysninger tilsier en samlet kvote som i utgangspunktet er på 25 individer. Dersom oppdaterte opplysninger viser at det er flere eller færre individer i revirene, kan statsforvalteren endre kvoten, før fellingsstart og underveis i fellingsperioden. For øvrig gjelder at det skal tas nødvendige forholdsregler for gjennomføringen av felling slik det fremgår av rovviltnemndenes vedtak, men hovedregelen er at alle individene tilhørende revirene tas ut.

Departementet anser at hensynet til å oppnå bestandsmålet våren 2022, herunder delmålet om 3 helnorske ynglinger, tilsier at det ikke åpnes for felling i mer enn ett

Postadresse
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 20
www.kld.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 882

Avdeling
Naturforvaltningsavdelingen

Saksbehandler
Maline Salicath
Gordner
22 24 60 72

helnorsk ulverevir i vinter. Departementet anser det også som svært viktig å unngå felling av individer fra Settenreviret, der det er etablert en genetisk verdifull ulv med avkom. Departementet opphever derfor rovviltnemndenes vedtak når det gjelder felling av ulvene i Mangenreviret, som grenser til Settenreviret.

Departementet anser at det foreligger offentlige interesser av vesentlig betydning som tilsier felling av ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og ulv i grenserevirene Rømskog og Bograngen som oppholder seg på norsk side av riksgrensen, og at naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c er oppfylt for et slikt uttak. Når det gjelder forståelsen av § 18 første ledd bokstav c viser departementet til HR-2021-662-A og flertallsmerknadene i Innst. 257 L (2016-2017).

I vurderingen av § 18 første ledd bokstav c har departementet blant annet lagt vekt på forholdet til bestandsmålet, distriktspolitiske hensyn, hensynet til å dempe konflikt knyttet til forvaltning av ulv og å øke tilliten til forvaltningen av ulv. Departementet anser at konfliktnivået knyttet til ulvebestanden i en periode har vært betydelig, og at en stor del av konflikten bygger på at den norske delbestanden i en periode har ligget over bestandsmålet. Departementet finner at det foreligger tungtveiende offentlige interesser knyttet til å redusere konfliktnivået. Departementet mener at lisensfelling av ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og ulv i grenserevirene Rømskog og Bograngen som oppholder seg på norsk side av riksgrensen, vil bidra til konfliktdemping og til å øke tilliten til rovviltforvaltningen.

Etter departementets vurdering er det ikke andre tilfredsstillende løsninger enn lisensfelling av ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og ulv i de norske delene av grenserevirene Rømskog og Bograngen, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd. Uttaket vil ikke true bestandens overlevelse, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd.

Enkelte av klagene er dermed delvis tatt til følge.

2. Bakgrunn

2.1 Saksgang

Rovviltnemndene vedtok 8. oktober 2021 en lisensfellingskvote på 28 individer i de tre helnorske revirene Bograngen, Hornmoen og Mangen, og i grensereviret Rømskog.

Vedtaket ble påklaget av Aktivt rovdyrvern, Dyrebeskyttelsen Oslo og Omegn - Dyrenes Hus, Foreningen våre rovdyr, Norges Miljøvernforbund, Naturvernforbundet, NOAH – for dyrs rettigheter, Rovviltets Røst, Ulvens Dag og WWF Verdens naturfond. Rovviltnemndene behandlet klagene 8. november og opprettholdt vedtaket. Klagesaken ble oversendt til Klima- og miljødepartementet 15. november for endelig avgjørelse. Miljødirektoratet leverte faglig tilråding i saken 22. november, og en oppdatert faglig tilråding 15. desember. Klima- og miljødepartementet hadde 20. desember 2021 kontakt med svenske myndigheter, ved

Länsstyrelsen i Värmland, Länsstyrelsen i Örebro og Naturvårdsverket, vedrørende eventuell felling av Bograngenreviret.

Rovviltnemndene i rovviltregion 1 (Vestland, Rogaland og Vest-Agder), 2 (Buskerud, Vestfold og Telemark og Aust-Agder), 3 (Oppland), 4, 5 og 6 (Trøndelag og Møre og Romsdal) har for lisensfellingsperioden 2021/2022 fattet vedtak om lisensfelling av til sammen 26 ulv utenfor ulvesonen. Disse kvotene er opprettholdt etter klagebehandling i Klima- og miljødepartementet.

2.2 Klagene

2.2.1 Klagevilkår

Enkeltvedtak kan påklages av «*en part eller annen med rettslig klageinteresse*», jf. forvaltningsloven § 28. Departementet stiller spørsmålstegn ved om Ulvens Dag har rettslig klageinteresse. Etter departementets oppfatning består Ulvens Dag av privatperson(er) og har et årlig arrangement, samt nettside og aktivitet i sosiale medier. Det er mulig å donere penger til Ulvens dag. Ulvens Dag fremstår mer som et opprop og et nettsted, enn en organisasjon. Departementet har lite informasjon om klageren Aktivt rovdryvern. Rovviltnemndene har ikke problematisert dette, og har ansett at samtlige klagerer har rettslig klageinteresse i saken. Departementet viser til at klagementene fra Ulvens Dag og Aktivt rovdryvern også fremsettes av andre klagerer, slik at disse uansett blir vurdert i saken. Departementet finner derfor at det ikke er nødvendig å ta endelig stilling til spørsmålet om klagerett for disse for klagerne.

2.2.2 Klagernes anførsler

Enkelte av klagene er omfattende, og flere av klagene peker på flere av de samme momentene. Hovedanførslene fra klagene er gjengitt under og det vises for øvrig til klagene i sin helhet.

Dyrebeskyttelsen Oslo & Omegn - Dyrenes Hus (Dyrebeskyttelsen)

Dyrebeskyttelsen krever at ulvesonen forblir et vernet område for ulven og at ulvene i Bograngenflokket får leve. Dyrebeskyttelsen anfører at ulvesonen er en liten del av Norge, der ulver skal være trygge. Dyrebeskyttelsen mener at naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c virker som en sekk der man kan legge inn alt som ikke passer i bokstav a og b. Dyrebeskyttelse anfører at det spilles på frykt hos folk i eller ved ulvesonen, mens det hoppes glatt over livskvaliteten til de som ønsker ulven velkommen i sitt nærområde. Dyrebeskyttelse frykter feilfelling, og trekker særlig frem Elgå-hannen og Deisjø-tispa som har fått valper og slått seg ned i nærheten av Mangen.

Foreningen våre rovdryr

Foreningen våre rovdryr mener vedtaket er i strid med naturmangfoldloven § 5, og at det ikke oppfyller vilkårene i naturmangfoldloven § 18 andre ledd eller internasjonale avtaler som Bernkonvensjonen. Foreningen våre rovdryr kan ikke se at naturmangfoldloven § 18 første

ledd bokstav c kan benyttes som hjemmelsgrunnlag for felling av de fire flokkene. Foreningen våre rovdyr mener begrunnelsen angående § 18 første ledd bokstav c ikke er kunnskapsbasert, og at den gjelder en del av befolkningen som ikke er representativ. Vedtaket overser belastningen befolkningen påføres ved felling av ulv, og at befolkningen mister opplevelser i naturen og næringsmuligheter. Foreningen våre rovdyr er uenig i at felling av en kritisk truet art er konfliktdempende. Foreningen våre rovdyr peker på at nemndenes anførsel om at «Beitebruk som ikke får nyttiggjort hele utmarka fører til matsvinn og bidrar til avvikling av kulturlandskapet», strider mot forskning på området.

Foreningen våre rovdyr anfører at lisensfelling i Rømskogreviret medfører fare for felling av genetisk viktige individ. At Statsforvalteren gis mulighet til å justere fellingsområde og fellingsperiode er ikke godt nok. Felling i tilliggende revir til Settenreviret kan ikke tillates. I et tilleggsbrev til klagen sendt 29. november viser Foreningen våre rovdyr til opplysninger om den genetiske statusen til lederhannen i Rømskogreviret og krever at Rømskogflokken ikke blir felt.

Norges Miljøvernforbund

Norges Miljøvernforbund mener at for å styrke en innavlsbelastet bestand, er felling av flokker med høy innavlskoeffisient løsningen, såfremt det finnes nok ulv. Norges Miljøvernforbund kan derfor ikke akseptere at ulvene i Rømskogreviret blir felt. Norges Miljøvernforbund viser til at flokken har lav innavlskoeffisient, og at den ikke representerer noen belastning for husdyrhold i regionen. Norges Miljøvernforbund viser til at i saksframlegget til rovviltnemndenes vedtak er det beskrevet bekymring for tap av muligheten for jaktutøvelse på grunn av tilstedeværelse av ulv. Norges Miljøvernforbund peker på at i Norge jakter man på naturens overskudd, etter at økosystemene har fått sitt.

Naturvernforbundet

Naturvernforbundet mener det ikke er grunnlag for felling i ulvesonen i 2022, og ber om at vedtaket endres. Naturvernforbundet mener det ikke er faglig eller juridisk grunnlag for felling av stabile ulveflokker i ulvesonen, og at vedtaket innebærer brudd på naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen. Naturvernforbundet mener også at vedtaket er i konflikt med Stortingsforlikene om rovdyr. Naturvernforbundet påpeker at Deisjøparet har etablert seg i Settenreviret, og som delvis overlapper med blant annet Mangenreviret og Rømskogreviret. Naturvernforbundet mener det må settes inn svært aktive tiltak for å sikre bevaring av Settenreviret. Naturvernforbundet finner ingen viltfaglig eller biologisk begrunnelse som tilsier at en fellingskvote på ulv innenfor ulvesona er forsvarlig i forhold til bevaringsansvaret for en kritisk truet art. Naturvernforbundet mener kvoten ikke er i samsvar med moderne naturforvaltningsprinsipper og at den ikke møter målet om langsiktig bevaring av ulv i norsk natur.

Naturvernforbundet mener den samlede belastningen av fellingskvotene for ulv i 2021-2022 ikke er tilfredsstillende vurdert, jf. naturmangfoldloven § 9. Naturvernforbundet mener dermed det heller ikke kan hevdes at andre deler av §§ 4–12 er ivarettatt. Naturvernforbundet mener det ikke er sannsynliggjort eller godt nok vurdert at kvoten ikke vil true bestandens

overlevelse eller bestandsmålsoppnåelsen neste sesong. Naturvernforbundet påpeker at døde dyr ikke bidrar i en framtidig bestand, og mener at faktagrunnlaget er feil når felte flokker og enkeltulver regnes som del av bestandsgrunnlaget.

Naturvernforbundet anfører at det ikke er faglig hold i påstanden om at kvoten ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2022, og mener at vedtaket strider mot Stortingets delmål om minst 3 helnorske ynglinger. Naturvernforbundet mener vedtaket kan føre til at en svært marginal ulvebestand skytes under Stortingets vedtatte bestandsmål. Det må anses som en grov saksbehandlingsfeil og brudd med Stortingets vedtatte ulvepolitikk. Naturvernforbundet viser også til Oslo tingretts dom om at vedtaket om lisensfelling av Letjenna-reviret var ugyldig. Naturvernforbundet peker på at dommen ikke er rettskraftig, men mener at den foreløpige domsavsigelsen skulle vært grundig vurdert, diskutert og vektlagt som en del av vedtaket, noe nemndene har unnlatt.

NOAH – for dyrs rettigheter (NOAH)

NOAH ber departementet om å fatte et nytt vedtak hvor det ikke tillates lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2022. NOAH anfører at vedtaket er i strid med naturmangfoldloven, Bernkonvensjonen og Grunnloven § 112. NOAH anfører at ingen av vilkårene i naturmangfoldloven § 18 er oppfylt. NOAH anfører en rekke forhold som tilsier at en føre var-holdning bør legges til grunn.

NOAH har en rekke anførsler knyttet til betydningen av Oslo tingretts dom fra juli 2021, der Klima- og miljødepartementets vedtak om lisensfelling av Letjennaflokken innenfor ulvesonen ble kjent ugyldig. NOAH mener at det faktiske grunnlaget for rovviltnemndas nåværende vedtak sannsynligvis er tynnere enn i Letjenna-saken. NOAH anfører at det ikke er tilstrekkelig å legge vekt på generelle ulemper for å oppfylle den høye terskelen innenfor ulvesonen. NOAH anfører at når det legges til grunn at ulemper knytter seg til tilstedeværelsen av ulv som sådan, så gjøres bestandsmålet til et selvstendig grunnlag for felling. NOAH mener dette er i strid med statens eget standpunkt om bestandsmålet betydning i rettsprosessen. NOAH anfører også at det ikke er adgang til å påberope konfliktdeмпing og tillit til forvaltningen slik rovviltnemnda har gjort, og viser blant annet til tingrettsdommen. NOAH mener det ikke er forståelig hvorfor det er gitt forrang til forventningen om at det skal felles ned til bestandsmålet innenfor ulvesonen, ikke minst på bakgrunn av at aksept for ulv omfatter et flertall også innenfor ulvesonen.

NOAH mener også at vedtaket lider av saksbehandlingsfeil og at vedtaket er ugyldig, jf. forvaltningsloven §§ 17 og 41. NOAH anfører blant annet at det må vurderes om felling truer den norske bestandens overlevelse, utover å vurdere oppnåelsen av bestandsmålet. NOAH mener også det er umulig å konkludere ut fra saksfremlegget at immigrantforutsetningen er oppfylt. NOAH viser til nyeste forskning om ulovlig jakt og mener at sekretariatet unnlater å legge vekt på dette aspektet. NOAH mener at negative effekter av felling av ulveflokker ikke er vurdert. NOAH anfører at vedtaket mangler en konkret begrunnelse for felling. NOAH mener vedtaket er basert på generelle og vage påstander om belastninger uten dokumentasjon, og at det ikke vises til dokumentasjon for at felling av ulveflokker medfører

økt aksept for ulv og tillit til forvaltningen. Vedtaket mangler en vurdering av negative effekter av lisensfelling av ulv på holdninger, konflikt-demping og tillit til forvaltningen, og en vurdering av interessene til de som er positive til ulv. NOAH har lagt ved utdrag fra en angivelse av menneskers positive opplevelser med ulv i ulvesonen samlet inn i oktober 2020. NOAH mener at felling innenfor ulvesonen som er begrunnet i at bestandsmålet er oppnådd, øker konfliktnivået fordi det bryter med konvensjon og lov.

NOAH peker på at revirene Mangen og Rømskog er delvis overlappende med Deisjøulvenes revir, hvor det finnes genetisk viktige ulver. NOAH peker på at det i fjor ble skutt ulv fra andre revir under lisensfellingen. I tilleggsbrev til klagen av 1. desember 2021 viser NOAH til at lederhannen i Rømskogreviret er et F2-individ, og ber om at det legges vekt på opplysningene og at det ikke tillates lisensfelling av denne flokken.

I brev av 20. desember viser NOAH til at det er skutt to ulver fra Slettåsreviret under lisensfellingen utenfor ulvesonen, og skriver blant annet: *"NOAH mener at den skandaløse hendelsen må ha konsekvenser for behandling av klager på lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen kommende vinter. Departementet bør nå stanse all jakt, og avslå jakt innenfor sonen som en konsekvens av dette. Det er klart at lisensjakt på ulv ikke på noen måte er konflikt-dempende, men tvert imot har bidratt til å øke konflikt over ulveforvaltning i samfunnet betydelig."*

Rovviltets Røst

Rovviltets Røst anfører at det i dagens situasjon ikke er handlingsrom for bestandsregulering av den sør-skandinaviske ulvepopulasjonen og krever vedtaket kjent ugyldig. Rovviltets Røst mener vedtaket innebærer brudd på naturmangfoldlovens formålsbestemmelse og at føre-var-prinsippet i § 9 må inntre. Rovviltets Røst mener at vedtaket bryter med naturmangfoldloven §§ 4-6, at vedtaket er i strid med § 8 om kunnskapsgrunnlaget, og argumentasjonen for bruk av § 18 første ledd bokstav c faller bort ved brudd på §§ 4-6. Rovviltets Røst mener at til tross for dokumentert positiv etnologisk og økologisk betydning av ulv, vektlegges blant annet ensidig skadehistorikk og -potensiale, samt egeninteresser i knyttet til utbytte.

Rovviltets Røst anfører at det er stor fare for feilskyting av genetisk viktige individer. Rovviltets Røst viser også til at lederhannen i Rømskogreviret er et F2-individ. Rovviltets Røst mener innavlssituasjonen i gjør at dette må få betydning. Rovviltets Røst mener at F2-ulver bør ha en større betydning, muligens like stor som F1, i en periode der innavlsproblemet må bekjempes.

WWF Verdens naturfond (WWF)

WWF krever at Klima- og miljødepartementet omgjør vedtaket, slik at det ikke fattes vedtak om uttak av revirene Hornmoen, Mangen, Bograngen og grensereviret Rømskog. WWF kan ikke se at vedtaket er innenfor rammene av verken Grunnloven, Bernkonvensjonen eller naturmangfoldloven. WWF mener uttak av 28 ulver i ulvesonen utgjør en uakseptabel, og ulovlig, stor del av den norske delbestanden. WWF mener at ulovlig jakt og innavl fordrer

ekstra forsiktighet med blant annet lisensfelling. WWF anfører at det ikke er påvist at vedtaket ikke vil true bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen måte, jf. naturmangfoldloven § 18 annet ledd og Bernkonvensjonen. WWF peker på at det kan stilles spørsmål ved om Bograngen i realiteten er et grenserevir, og at nemndene har blitt gjort klar over dette, men at det er ignorert i vedtaket.

WWF mener at ingen av de fire revirene medfører fare for skade på beitedyr jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Det foreligger heller ikke offentlige interesser av vesentlig betydning som gir grunnlag for felling i ulvesonen, jf. bokstav c. WWF påpeker at det ikke foreligger kunnskap som fastslår at det vil være konfliktdempende å skyte stabile ulveflokker. WWF mener det er en saksbehandlingsfeil å anta at uttak av stabile flokker er konfliktdempende, og vil påpeke at det er like sannsynlig at uttakene kan ha motsatt effekt. WWF stiller spørsmål ved vurderingen av hvilke interesser som er så viktige at de blir offentlige, og hvilke interesser som er så store at de blir vesentlige innenfor ulvesonen. WWF anfører at vurderingen av hensynet til andre offentlige interesser, jf. bokstav c, ikke kan være den samme innenfor som utenfor ulvesonen. WWF mener terskelen må være vesentlig høyere innenfor ulvesonen, og at spillerommet ikke kan være like stort som utenfor når det gjelder hva vurderingen etter bokstav c kan inneholde. WWF påpeker at det foreligger en dom i rettsapparatet som sier at terskelen som er lagt til grunn for å tillate felling av én flokk innenfor ulvesonen lå for lavt.

2.3 Rovviltnemndenes vedtak

2.3.1 Rovviltnemndenes vedtak

Rovviltnemndene i region 4 og 5 fattet 8. oktober 2021 følgende vedtak:

«Etter rovviltforskriften § 10 kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Lisensfelling er felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven (nml) § 18 første ledd bokstav b) og c), der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet, jf. rovviltforskriften § 2. I henhold til nml § 18, første ledd bokstav b) kan felling gjennomføres for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom. I henhold til bokstav c) kan felling gjennomføres for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning. Rovviltnemndene 4 og 5 mener vilkårene for lisensfelling av ulv er oppfylt innenfor revirene Hornmoen, Mangen, Bograngen og Rømskog og fatter følgende vedtak:

1. Om nemndenes myndighet

Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser til den nasjonale målsettingen om 4-6 årlige ynglinger av ulv, der 3 av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Ynglinger utenfor ulvesona skal medregnes. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5. De siste dokumenterte data om ynglinger fra

nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt viser at det er registrert totalt 8,5 ynglinger i 2020. Av disse har 5 ynglinger forekommet i helnorske revirer og 7 ynglinger i grenserevir. Rovviltnemndene anser med det at de har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling av ulv, jf. § 4 første ledd bokstav d og e, § 7 og § 10 i rovviltforskriften.

2. Kvote

Rovviltnemndene har fattet vedtaket på bakgrunn av siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap om ulvens bestandsstatus, jf. nml § 8. Det foreligger betydelig kunnskap om den skandinaviske ulvebestanden, og føre-var-prinsippet, jf. nml § 9, tillegges derfor mindre vekt. Rovviltnemndene anser at en kvote på inntil 28 ulver innenfor ulvesona med formål å ta ut alle individer i revirene Hornmoen, Mangen, Bograngen og Rømskog, ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2022. Kvoten er avgrenset til å gjelde foreldreindivider og deres avkom som enda ikke har vandret ut fra revirene. Statsforvalteren kan endre kvoten i tråd med oppdatert kunnskap om antallet dyr i reviret. Et slikt uttak vil ikke påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. nml § 10, eller true overlevelsen av den skandinaviske ulvebestanden på lang sikt, jf. nml § 5 og rovviltforskriften §§ 3 og 7. Hensynet til differensiert forvaltning er vektlagt i vedtaket, jf. nml § 12. Nemndene anser ikke at nml § 11 er relevant i denne sammenheng.

Nemndene viser til sekretariatets saksframlegg og anser at det er hjemmel for lisensfelling innenfor revirene Hornmoen, Mangen, Bograngen og Rømskog etter nml § 18 c. Det er her lagt vekt på det norske bestandsmålet, jf. nml § 18 andre ledd andre punktum. Det vises også til tilleggsdokument med hensyn til lisensfelling innenfor Bograngenreviret.

3. Lisensfellingsområde

Av hensyn til å sikre et effektivt uttak av dyr i revirene Hornmoen, Mangen, Bograngen og Rømskog, og samtidig redusere risikoen for å felle dyr som ikke tilhører reviret, fastsettes fellingsområdet av Statsforvalteren nærmere oppstart av lisensfelling. Fellingsområdet fastsettes med bakgrunn i siste tilgjengelige informasjon om områdebruk og kjent forekomst av andre ulver i nærliggende områder. Fellingsområdet kan endres av Statsforvalteren i løpet av fellingsperioden.

4. Lisensfellingsperiode

De ytre rammene for lisensfelling er 1. januar til 15. februar 2022. Av hensyn til behovet for et best mulig kunnskapsgrunnlag om revirer før lisensfelling starter og risiko for felling av andre dyr enn de som tilhører reviret, fastsettes fellingsperioden av Statsforvalteren nærmere oppstart av lisensfelling. Statsforvalteren kan både utsette oppstart av lisensfelling og avslutte denne selv om ikke alle dyr tilhørende reviret er felt. Hensikten er å legge til rette for et effektivt uttak av dyr tilhørende revirene Hornmoen, Mangen, Bograngen og Rømskog, samtidig som risikoen for felling av dyr som ikke tilhører revirene reduseres.

5. Forholdsregler for å unngå felling av genetisk verdifulle individer

Ut fra dagens kunnskap anser rovviltnemndene å ha tatt de forholdsregler som skal tas for å ivareta genetisk verdifulle individer. Dersom ny kunnskap om slike individer skulle tilkomme, kan Statsforvalteren gjøre det som er nødvendig for å redusere sannsynligheten for at disse felles.

Rovviltnemndene legger til grunn at Statsforvalteren tar nødvendige forholdsregler ved fastsetting av jaktområder og varighet av lisensfelling for å hindre at de genetisk verdifulle ulvene i Deisjø-reviret blir felt.

6. Vilkår for deltakere i lisensfelling

Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfelling under fellingsforsøk. Statsforvalteren oppretter en kvotetelefon som gir jegeren opplysning om antall felte dyr og hvor mange dyr som gjenstår på kvoten. Jeger plikter også å registrere seg som bruker av Statsforvalterens løsning for SMS-varsling om status for lisensfelling.

Vedtaket er fattet med hjemmel i § 10 i forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005, jf. § 18 i lov om forvaltning av naturmangfold av 19. juni 2009. Dette vedtaket er et enkeltvedtak og kan påklages i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent.»

Rovviltnemndene ga følgende tilleggsbegrunnelse for uttak av Bograngenreviret:

«Nemndene viser til sekretariatets vurdering i sak 4/21 om at det med et uttak på to helnorske revir samt et grenserevir kan sannsynliggjøres at bestandsmålet nås kommende år. Med et slikt uttak tas det sikte på den øvre del av bestandsmålet. Etter nemndenes vurdering kan det med ytterligere uttak av ett helnorsk revir (Bograngen) sannsynliggjøres at bestanden vil ligge innenfor bestandsmålet.

Vilkåret om å sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet

Nemndene mener at ved uttak av Bograngenreviret vil det fastsatte bestandsmålet fortsatt oppfylles i 2022; det vises særlig til siste bestandsrapport (<https://www.slu.se/globalassets/ew/org/inst/ekol/forskning/projekt/skandulv/publikationer/rapporter/andren-et-al-2021-berakningar-av-beskattning-av-den-skandinavisaka-vargpopulationen-2022.pdf>). Det er noe usikkerhet knyttet til beregningene, men historiske tall viser at det nasjonale bestandsmålet har vært opprettholdt over øvre del med god margin siden 2016.

Vilkåret om at felling ikke truer bestandens overlevelse, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd

Etter nemndenes vurdering kan det under de samme forutsetningene tas ut ytterligere ett revir gjennom lisensfelling innenfor ulvesona. Samlet kvote innenfor ulvesona vil med dette være 28 dyr. En økning ut over sekretariatets innstilling vil ikke true bestandens overlevelse. Et viktig moment er tilførselen av Deisjøhannens gener inn i populasjonen (det er påvist yngling her), som sikrer mer livskraftig stamme.

Nemndene viser til at en kvote i region 4 og 5 på 40 ulver (12 utenfor og 28 innenfor sona), sammen med annet kjent og forventet uttak i Norge i 2021/22, forventes å gi en nedgang i

den norske delbestanden. Uttaket vil likevel ikke bringe den norske delen av bestanden under bestandsmålet.

Etter nemndenes vurdering vil heller ikke forventet uttak i Norge og Sverige samlet sett bringe den sør-skandinaviske bestanden under referanseverdien for gynnsam bevarandestatus på 340 individer. Ut fra dette mener nemndene at et slikt uttak heller ikke vil true bestandens overlevelse jf. naturmangfoldloven § 18, andre ledd.

Vurderinger av hjemmelsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 18, bokstav c

Andre offentlige interesser av vesentlig betydning

Ivareta hensynet til beitenæringen

Innenfor reviret Bograngen er det 12 foretak med beitedyr (> 800 storfe og ca 120 sau). Det meste av storfe og sau går innenfor inngjerdede arealer.

Nemndene viser til sekretariatets vurdering av ulemper og belastning for beitenæringen som gjør seg gjeldende innenfor ulverevir. Beitebruk som ikke får nyttiggjort hele utmarka fører til matsvinn og bidrar til avvikling av kulturlandskapet. I sin konsekvens har dette betydning for bosetting i hele landet. Hensynet bør tillegges stor vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter naturmangfoldloven 18 c.

Jakt

Innenfor reviret Bograngen er det både småviltjakt og storviltjakt. Nemndene viser til sekretariatets vurdering av belastninger for jegere og rettighetshavere som gjør seg gjeldende innenfor ulverevir, og at disse belastningene bygger opp under konfliktene knyttet til ulveforvaltningen. Reviret i Bograngen er ikke noe unntak for jaktutøvelse. Redusert jaktutførelse tillegges noe vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter naturmangfoldloven 18 c.

Lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold

Nemndene viser til sekretariatets saksframlegg der det framgår at ulvekonfliktene til en viss grad handler om utrygghet, bekymringer for barn/hunder/egen person og innskrenkede muligheter for friluftsliv og jaktutøvelse. Bograngenreviret ble registrert første gang i 2017 og har siden vært en del av befolkningens hverdag. Dette utgjør en stor belastning i så vel dagligliv som i utførelsen av jakt og friluftsliv. Dette forholdet bør tillegges stor vekt i det samlede hjemmelsgrunnlaget etter nml 18 c.

Konfliktdemping og tillit til forvaltningen

Bograngenreviret har, som dokumentert over, betydelig negativ påvirkning på hverdagslivet. Det er påvist at konfliktene knyttes til beitenæring, jakt, friluftsliv og lokalbefolkningens trygghetsfølelse. Dette impliserer også at manglende uttak gir økt konfliktnivå, og svekkelse av tilliten til forvaltningen. Dette er av betydning når fellingstillatelse skal vurderes. En forutsigbar rovviltforvaltning vil virke konfliktdempende og øke tilliten til forvaltningen. Uttak av reviret i Bograngen vil bidra til dette, uten at det vil utfordre bestandsmålet, men ligge innenfor Stortingets føringer.

Nemndene viser til Energi- og miljøkomitèens uttalelse om at interesseavveiningene skal være av dynamisk karakter samt at det ved vurdering av uttak av rovvilt iht. naturmangfoldloven § 18 c, skal legges vekt på om bestandsmålet som er vedtatt i

Stortinget er nådd. Ulvebestanden har i flere år sammenhengende ligget over bestandsmålet. Nemndene mener at bestandssituasjonen støtter opp under at vilkårene i naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav c er oppfylt.

Nemndene viser til at man med uttak av fire revir tar sikte på å forvalte bestanden innenfor bestandsmålet og at et slikt uttak ikke anses å true bestandens overlevelse. Videre er ingen av ulvene i de aktuelle revirene genetisk viktige. Nemndene anser med det at vernehensynet også er ivaretatt.

Etter nemndenes oppfatning er hensynet til de belastningene og konfliktene som er knyttet til revirene Hornmoen, Mangen, Bograngen og Rømskog, samt hensynet til konfliktdemping og økt tillit til forvaltningen av ulv generelt, samlet sett, så tungtveiende at det danner rettslig grunnlag for felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav c.

Vilkåret om at det ikke må foreligge andre tilfredsstillende løsninger

Det vises her til sekretariatets begrunnelse gjengitt i saksframlegget side 24.»

2.3.2 Rovviltnemndenes prosess knyttet til felling av grensereviret Rømskog

Rovviltnemndene hadde 15. september 2021 møte med svenske forvaltningsmyndigheter for ulv, Länsstyrelsen i Värmland og Naturvårdsverket, hvor felling av grensereviret Rømskog ble drøftet. Länsstyrelsen i Värmland vedtok 30. september 2021 en kvote for felling av 3 individer i Rømskogreviret, med start for lisensjakten 2. januar 2022. Vedtaket ble opprettholdt av forvaltningsretten i Luleå 7. desember 2021.

2.4 Kontakt med svenske myndigheter om felling i Bograngenreviret

Registreringer i desember 2021 har påvist ulvene i Bograngenreviret på begge sider av grensen mellom Norge og Sverige. Klima- og miljødepartementet legger derfor til grunn at Bograngenreviret er et grenserevir, se punkt 4.2.2. Departementet har hatt kontakt med svenske myndigheter i klagebehandlingen, i henhold til retningslinjer av 1. april 2012 utarbeidet av Naturvårdsverket og daværende Direktoratet for naturforvaltning, rovviltforskriften § 13 og kommentaren til rovviltforskriften § 7.

Departementet hadde 20. desember 2021 et møte med svenske myndigheter, ved Länsstyrelsen i Värmland, Länsstyrelsen i Örebro og Naturvårdsverket, om eventuell felling av Bograngenreviret. I brev av 21. desember 2022 skriver Länsstyrelsen i Värmland blant annet:

«Enligt 23 e § jaktförordningen får beslut om licensjakt på varg fattas senast den 1 oktober. Det är därmed inte aktuellt att fatta beslut om licensjakt för den del av Bograngenreviret som berör Sverige. Samrådet rör istället frågan om vilka konsekvenser licensjakt på norsk sida i reviret kan få för svensk vargförvaltning».

Länsstyrelsen skriver også at:

«Sammanfattningsvis bedömer Länsstyrelsen av jakt på norsk sida av Bograngenreviret inte skulle påverka förutsättningarna för vargförvaltningen i Värmland och det mellersta rovdjursförvaltningsområdet negativt. Det riskerar inte heller gynnsam bevarandestatus för vargstammen enligt den aktuella beskattningsmodellen från SKANDULV. Länsstyrelsen ser positivt på utvecklingen för myndighetssamverkan över gränsen kring förvaltningen av vår gemensamma vargpopulation».

3. Miljødirektoratets vurdering

Miljødirektoratet ga 22. november en faglig tilrådning i forbindelse med klagebehandlingen av rovviltnemndenes vedtak. Miljødirektoratets konklusjon er:

«Nemndene i region 4 og 5 har vedtatt en lisenskvote for ulv gjeldende for de tre helnorske flokkene Hornmoen, Bograngen og Mangel og grenseflokkene Rømskog innenfor ulvesonen. I antall er kvoten satt til 28 individ innenfor ulvesonen, men Statsforvalteren er gitt myndighet til å endre kvoten i tråd med oppdatert kunnskap om faktisk antall dyr i de fire flokkene. Om nemndenes vedtak blir stående vil alle de helnorske familiegruppene og ett revirmarkerende par som ble registrert vinteren 2020/2021 være tatt ut etter endt lisensfelling 2022. Samlet lisensfellingskvote for ulv i Norge er satt til 54 ulv.

Miljødirektoratet legger til grunn at Norges del av den skandinaviske ulvebestanden i dagens situasjon bør forvaltes slik at bestanden er i øvre del av det nasjonale bestandsmålet på 4-6 årlige ynglinger. Dette fordi bestanden har utfordringer knyttet til innavl og illegal felling. Vi støtter sekretariatet til rovviltnemndene i region 4 og 5 sin vurdering om at et uttak av 2 helnorske revir mest sannsynlig vil gi en bestandsreduksjon ned mot delmålet om 3 helnorske ynglinger i 2022.

Miljødirektoratet vurderer at den totale lisensfellingskvoten i Norge, utenfor (26) og innenfor (28) ulvesonen, på i alt 54 dyr (hvorav 3 helnorske og 1 grense flokk) er satt høyt. Det må forventes at effektivering av hele den vedtatte kvoten, vil gi en betydelig reduksjon i den norske delbestanden av ulv. Direktoratet vurderer det likevel som sannsynlig at det lavere nivået i intervallmålet om 4-6 ynglinger inkludert grenserevir vil nås selv om vedtakene som er fattet av rovviltnemndene blir stående. Det er imidlertid etter vår vurdering stor usikkert ved om delmålet om å ha tre helnorske ynglinger vil kunne nås våren 2022, etter et eventuelt uttak av de 3 helnorske revirene Hornmoen, Bograngen og Mangel vinteren 2022.

De vedtatte kvotene vil etter vår vurdering ikke true den skandinaviske ulvebestandens overlevelse. Denne vurderingen bygger på følgende forutsetninger;

- A. Forvaltningen sørger for at tilstrekkelig mange immigranter fra den finsk-russiske bestanden klarer å vandre inn og etablerer seg i den skandinaviske bestanden. Dette har svært stor betydning for bestandens langsiktige overlevelse. Uten innvandring må

bestanden forvaltes på et vesentlig høyere bestandsnivå enn dagens samlede bestandsmål i Norge og Sverige, for å sikre overlevelsen.

- B. Den praktiske gjennomføringen av lisensfelling innenfor ulvesonen må ikke medføre felling av ulv fra tilgrensende revir. Herunder er det særlig viktig at Statsforvalteren tar nødvendige forholdsregler ved fastsetting av jaktområder og varighet av en eventuell lisensfelling i Mangen og Rømskog ettersom disse ligger tett opptil Settenreviret, som er kjent å ha i alt syv genetisk verdifulle individ.*
- C. Annen avgang herunder illegal jakt forblir på samme nivå som tidligere sesonger.*

Norsk ulveforvaltning er også avhengige av at de svenske forvaltningsmyndighetene opprettholder en delbestand av ulv som er vesentlig større enn den norske delbestanden, for å sikre den langsiktige overlevelse av arten.»

Miljødirektoratet leverte 15. desember en oppdatert faglig tilrådning, på grunn av opplysninger om felling av lederdyrene i Slettåsreviret utenfor ulvesonen og andre oppdaterte bestandsopplysninger. Miljødirektoratet konkluderer med følgende:

«Vår faglige vurdering fra 22. november ligger fortsatt til grunn.

Vi vurderer det som sannsynlig at det lavere nivået i intervallmålet om 4-6 ynglinger inkludert grenserevir vil nås selv om vedtakene som er fattet av rovviltnemndene blir stående. Det er imidlertid etter vår vurdering stor usikkerhet ved om delmålet om å ha tre helnorske ynglinger vil kunne nås våren 2022, etter et uttak som vedtatt. I den forbindelse viser vi til nye registreringer som gir uklar grensestatus for enkelte revir, samt at i et av revirene (Slettås) som var vurdert som helnorsk og innenfor ulvesonen, er lederdyrene felt. Samtidig har pågående overvåking gitt informasjon om nye revir innenfor ulvesonen, og det ser også ut til å ha vært relativt høy overlevelse av lederdyrene i revirene fra forrige vinter til i år.

De vedtatte kvotene vil etter vår vurdering ikke true den skandinaviske ulvebestandens overlevelse. Forutsetningene denne vurderingen bygger på kommer frem av vurderingen fra 22. november».

4. Klima- og miljødepartementets vurdering

4.1 Det rettslige vurderingstemaet

Ulven ble fredet i Norge ved kongelig resolusjon 15. mai 1973. I Norsk rødliste for arter 2021 er ulven klassifisert som kritisk truet. Arten er oppført i Bernkonvensjonens vedlegg II «*Strictly protected fauna species*». Hovedregelen er dermed at det er forbudt å felle ulv. Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 og naturmangfoldloven (nml.) § 18 gir på visse vilkår adgang til å gjøre unntak fra forbudet.

I denne saken skal departementet ta stilling til om man skal tillate uttak av ulv for å avverge skade på «*avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom*» jf. nml. § 18 første ledd bokstav b, eller for å ivareta «*allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning*», jf. nml. § 18 første ledd bokstav c. I tillegg er det to vilkår som alltid må være oppfylt for at lisensfelling av ulv skal kunne gjennomføres: At felling ikke truer bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte, jf. nml. § 18 andre ledd første punktum. Der felling av ulv vurderes etter nml. § 18 første ledd bokstav c, skal det legges vekt på om bestandsmålet som er vedtatt av Stortinget er nådd, jf. nml. § 18 andre ledd andre punktum.

Høyesterett avsa 26. mars 2021 dom i sak om gyldigheten av tre klageavgjørelser fra Klima- og miljødepartementet om lisensfelling av streifulv og to ulvflokker utenfor ulvesonen i 2017-2018 (HR-2021-662-A). Høyesterett fant at vedtakene var gyldige. Oslo tingrett avsa 9. juli 2021 dom i sak om gyldigheten av Klima- og miljødepartementets klageavgjørelse om lisensfelling av ulvene i Letjennareviret innenfor ulvesonen i 2020 (20-064433TVI-TOSL/02). Tingretten fant at vedtaket er ugyldig. Staten er ikke enig i rettsforståelsen som er lagt til grunn i dommen, og har anket. Tingrettsdommen er derfor ikke rettskraftig.

Nml. § 5 første ledd slår fast at «*[m]ålet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder*». Bestemmelsen pålegger ikke forvaltningen direkte forpliktelser, men utgjør en retningslinje for lovtolkningen og skjønnsutøvelsen, som må avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. nml. § 14. Det innebærer at det er mulig å gjøre uttak etter nml. § 18 selv om forvaltningsmålet i § 5 ikke er nådd, jf. HR-2021-662-A. Forvaltningsmålet for arter i nml. § 5 og nml. § 14 om andre viktige samfunnsinteresser er trukket inn i den skjønnsmessige vurderingen av saken.

Prinsippene i nml. §§ 8-10 og § 12 legges til grunn som retningslinjer for avgjørelsen, jf. nml. § 7. Prinsippene er integrert i vurderingene. Prinsippene i nml. § 11 anses ikke som relevante i denne saken da det ikke er aktuelt å stille fordyrende vilkår. Departementet anser at kunnskapsgrunnlaget i hovedsak er basert på eksisterende og tilgjengelig kunnskap, og at kravet til kunnskapsgrunnlaget etter nml. § 8 er oppfylt. Når det gjelder effekten av påvirkninger, jf. nml. § 10, foreligger det betydelig kunnskap om den samlede belastningen som den sør-skandinaviske ulvebestanden blir utsatt for, se punkt 4.2.4 Departementet anser at føre-var-prinsippet er ivaretatt, jf. nml. § 9. Departementet viser til den omfattende kunnskapen om ulvebestanden og om påvirkningen av lisensfellingskvoten på bestanden, og tiltakene som skal redusere risikoen for feilfelling av individer fra andre revir under lisensfelling.

Departementet anser at kravene til utredning i saksbehandlingen, jf. forvaltningsloven § 17, er tilfredsstillt.

Annet relevant regelverk er rovviltforskriften §§ 3, 4, 7 og 10.

4.2 Bestandssituasjonen

4.2.1 Betydningen av bestandssituasjonen i vurderingene

Ulvebestandens størrelse og genetiske tilstand har betydning i relasjon til to ulike vurderingstema. Det er for det første et vilkår etter nml. § 18 andre ledd første punktum at «*uttaket ikke truer bestandens overlevelse*». Vilkåret knytter seg til den sør-skandinaviske ulvebestanden. Dette følger av lovens forarbeider, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) og er lagt til grunn i HR-2021-662-A. Departementet drøfter dette vilkåret i punkt 4.2.4.

For det andre har bestandens størrelse og genetiske tilstand betydning for det nasjonale bestandsmålet for ulv. Departementet skal i tillegg til lovens vilkår som er nevnt over, ta stilling til om det med uttaket er sannsynlig at bestandsmålet for ulv nås neste år. jf. blant annet kommentarene til rovviltforskriften § 7 annet ledd. I HR-2021-662-A la Høyesterett til grunn at Norge er folkerettslig bundet til å sikre ulvens overlevelse i norsk natur, med henvisning til Konvensjonen om vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen) artikkel 2. Høyesterett fant det klart at Norge ikke bryter forpliktelsen «*så lenge den norske delbestanden er så stor at dette bestandsmålet nås*» (avsnitt 71). Departementet drøfter forholdet til bestandsmålet i punkt 4.2.3. Bestandsmålet kommer også inn som et moment i vurderingen av uttak etter nml. § 18 første ledd bokstav c, se punkt 4.4.2.2.

4.2.2 Bestandssituasjonen for ulv

Departementet legger Miljødirektoratets faglige tilrådinger av 22. november og 15. desember til grunn for redegjørelsen. Miljødirektoratet har basert seg på rapport fra Rovdata 1. juni 2021 om endelig bestandsstatus for ulv i Skandinavia vinteren 2020/2021. Departementet har i tillegg lagt til grunn opplysningene i rapporten «*Ulv i Norge pr. 15. desember 2021 Foreløpige konklusjoner for vinteren 2021-2022*».

Det ble registrert i alt 48 familiegrupper av ulv i Skandinavia vinteren 2020/2021, hvorav 5 helnorske og 7 familiegrupper i grenserevir. Det ble registret 27 revirmarkerende par, hvorav 5 i Norge og 1 i grenseoverskridende revir. Samlet for Norge og Sverige var dette samme antall familiegrupper og revirmarkerende par sammenlignet med det som ble registrert under registreringssesongen 2019/2020. Ved siste inventering var det en større andel av familiegrupper, noe som tilsier at antallet individer i bestanden har økt noe fra forrige sesong.

Videre ble det registrert 5 helnorske ynglinger og 7 ynglinger i grenserevir vinteren 2020/2021. Alle revir i Norge ble registrert med fullstendig tilhold innenfor ulvesonen. For registreringssesongen 2020/2021 ble det registrert at antallet ynglinger av ulv i Norge, inkludert halvparten av grenserevir, var 8,5, hvorav 5 helnorske. Til sammenligning ble det registrert 8,5 ynglinger i registreringssesongen 2019/2020, hvorav 6 var helnorske, og 8 ynglinger i registreringssesongen 2018/2019, hvorav 5 var helnorske.

Antall helnorske revirmarkerende par og flokker har ligget stabilt rundt 11 de siste fem år. Antallet revirmarkerende par og flokker som berører norsk areal, det vil si både helnorske

revir og halvparten av grenserevir, har de siste fem år variert noe mer, med en reduksjon til 14 siste sesong.

I henhold til opplysningene i rapporten «*Ulv i Norge pr. 15. desember 2021 Foreløpige konklusjoner for vinteren 2021-2022*», er det så langt i registreringssesongen 2021/2022, det vil si fra 1. oktober til 15. desember, dokumentert totalt 77-94 ulv med tilhold i Norge eller på begge sider av riksgrensen mot Sverige. Når åtte kjente døde ulver er trukket fra, er det så langt registrert 69-86 ulver i Norge i vinter, hvorav 26-30 med helnorsk tilhold. Den foreløpige rapporten viser videre at det per 15. desember 2021 var dokumentert fire sikre valpekull i helnorske revir, i revirene Slettås, Hornmoen, Mangen og Setten, og fem valpekull i grenserevir der ulvene har tilhold eller antas å ha tilhold på tvers av riksgrensen, i revirene Varåa, Ulvåa, Magnor, Fjornshöjden og Rømskog. I tillegg vises det i den foreløpige rapporten til at det mangler mer ulvesporing og DNA-dokumentasjon i fem antatte grenserevir, for å bekrefte eller avkrefte inntil fem mulig valpekull i 2021. Departementet har i ettertid mottatt ytterligere informasjon om at DNA-analyser nå har bekreftet at ett av disse sistnevnte revirene, nærmere bestemt Bograngenreviret, er et grenserevir. Det understrekes at dette er foreløpige registreringer, og at registreringssesongen går fra 1. oktober til 31. mars.

Bestanden ble for registreringssesongen 2020/2021 beregnet til ca. 480 ulver i Skandinavia. Dette er en økning med ca. 30 dyr sammenlignet med den beregnede bestanden for registreringssesongen 2019/2020. Økningen skjedde i Sverige, hvor det beregnede antallet individer i 2020/2021 var på ca. 395 dyr, inkludert halvparten av individene i grenserevir. Det ble registrert 109-114 individer av ulv i Norge i 2020/2021, hvorav 57-58 med helnorsk tilhold. Etter fordeling av ulver med tilhold på begge sider av riksgrensen med en faktor på 0,5, var det 83-86 ulver i Norge i 2020/2021. Tilsvarende tall for registreringssesongen 2019/2020 var 80-81 ulver. Ulv registrert døde i løpet av overvåkingssesongen er ikke trukket fra tallene over. Videre er nye kull født våren 2021, og hvor mange par og flokker som finnes i Norge sesongen 2021/2022 er kun foreløpig kartlagt, og endelig status for dette blir rapportert rundt 1. juni 2022.

Bestandstallene over må sees i sammenheng med hvilken dødelighet det har vært i ulvebestanden. I perioden 1. mai 2020 til 30. april 2021 er det registrert 34 døde ulver i Norge og 60 døde ulver i Sverige, hvorav totalt 84 ble felt på lisensfelling, skadefelling og i nødverge. Fra 1. mai til 20. desember 2021 er det registrert 25 døde ulver; 13 i Norge og 12 i Sverige. Samlet er det registrert 119 døde ulver i Norge og Sverige fra 1. mai 2020 til 20. desember 2021. To av de registrerte familiegruppene i Norge i 2020, Kynna og Aurskog, samt det revirmarkerende paret Svarthus, ble felt under lisensfelling innenfor ulvesona i sist vinter. Denne vinteren er det i forbindelse med lisensfelling utenfor ulvesona så langt (per 20. desember) felt 1-2 nyetablerte ulvepar, i tillegg til foreldrepåret i den helnorske familiegruppen i Slettåsreviret.

I Sverige ble det for 2021/2022 vedtatt kvoter for lisensjakt på ulv på til sammen 33 individer. Forvaltningsretten i Luleå behandlet 7. desember 2021 klagesaker om lisensfellingkvotene

for ulv i Sverige. Alle vedtakene er opprettholdt, med unntak av vedtaket om å felle dyrene i Prästskogen-reviret, som ble opphevet. Forvaltningsrettens dommer kan påklages videre til Kammerretten i Sundsvall.

Miljødirektoratet viser til at det må forventes at det vil kunne bli skutt omtrent 20 ulver under skadefelling i Sverige. Miljødirektoratet legger derfor til grunn at det kan forventes felling av i underkant av 60 ulv i den svenske delen av bestanden fra 1. mai 2021 til 30. september 2022. Det er vedtatt en lisenskvote på totalt 26 ulver i områdene utenfor ulvesonen i Norge, samt betingende skadefellingskvoter på til sammen 5 ulver i region 7 (Nordland) og 8 (Troms og Finnmark), for sesongen 2021/2022. Miljødirektoratet vurderer at det erfaringsmessig er lite sannsynlig at disse kvotene vil bli effektivert i sin helhet. Irregulær avgang av ulv fra tidspunktet for rovviltnemndenes vedtak skal trekkes fra lisensfellingkvoten.

Den sør-skandinaviske ulvebestanden har en høy innavlsgrad. Gjennomsnittlig innavlskoeffisient er beregnet til 0,23 +/- 0,09 for vintersesongen 2020/2021.

Det er dokumentert at det skjer ulovlig avlaving av ulv i den sør-skandinaviske bestanden, og at omfanget har vært betydelig. Dette er nærmere beskrevet i Meld. St. 21 (2015-2016) *Ulv i norsk natur* s. 27. Miljødirektoratet skriver blant annet følgende om ulovlig avlaving i den faglige tilrådingen av 22. november 2021:

«Utfordringene med illegal felling av ulv kan se ut til å være noe mindre i Norge enn i Sverige, om en sammenholder verdier av kjent avgang og bestandsutvikling. Alternativt har vi en netto-innvandring fra Sverige til Norge som overskygger påvirkningene av illegal felling i Norge. For den felles skandinaviske ulveforvaltningen er kunnskapen om at mange dyr forsvinner av ukjente årsaker uansett utfordrende, ettersom størrelsen på denne faktoren er ukjent. Samtidig må kunnskapen om at det foregår illegal felling vektlegges ved fastsettelse av fellingskvoter.»

Når det gjelder revirene som rovviltnemndene har vedtatt å felle i vedtaket 12. oktober 2021, og Slettåsreviret som behandles i dette vedtaket, er kjent status per 15. desember 2021 følgende:

Bograngenreviret

Bograngenreviret ble første gang registrert med et revirmarkerende par i 2017/2018, som et grenserevir. Reviret var i 2020/2021 registrert som en helnorsk familiegruppe, med yngling våren 2020. Det ble registrert 4 individer i reviret. Innavlskoeffisienten var 0,274.

Registreringer i desember 2021 har påvist ulvene i reviret på begge sider av grensen mellom Norge og Sverige. Det legges derfor til grunn at reviret er et grenserevir. Ynglestatusen for reviret er så langt i registreringssesongen 2021/2022 usikker. På bakgrunn av foreløpige data antas det å være 3-7 individer i reviret.

Hornmoenreviret

Hornmoenreviret ble første gang påvist med et revirmarkerende par vinteren 2019/2020. Det ble ikke registrert yngling i reviret i 2019/2020. Reviret var i 2020/2021 registrert som en familiegruppe med yngling i 2020. Det ble registrert 7 individer i reviret vinteren 2020/2021. Innavlskoeffisienten var 0,267. Foreløpige data viser at det har vært yngling i reviret i 2021, og det er antatt å være 8 individer i reviret.

Mangenreviret

Mangenreviret ble registrert for første gang i 2013/2014 som et usikkert revirmarkerende par. Påfølgende vinter ble det registrert og dokumentert et revirmarkerende par i området, men da av andre dyr. Videre ble det for første gang registrert yngling i reviret i 2015/2016. Etter dette ble hannen byttet ut med en ny hann, som har vært i reviret siden. Vinteren 2018/2019 ble det ikke registrert ledertispe i reviret, mens det i 2019/2020 ble registrert en ny tispe som fortsatt har tilhold i reviret. Leveområdet for reviret har i alle år vært i sin helhet innenfor Norges grenser. Reviret var i 2020/2021 registrert som en familiegruppe, med yngling våren 2020. Det ble registrert 7 individer i reviret. Innavlskoeffisienten var 0,349. Foreløpige data viser at det har vært yngling i reviret i 2021, og det er antatt å være 4 individer i reviret.

Rømskogreviret

Rømskogreviret er et grenserevir. Det revirmarkerende paret ble første gang registrert i 2016/2017. I 2018 ble det registrert en ny parkonstellasjon i reviret (to F3-individer), som ynglet samme år. Det ble registrert yngling i 2019 med samme lederpar. Reviret var i 2019/2020 registrert som en familiegruppe med yngling, og det var 6 individer i reviret. Reviret var i 2020/2021 registrert som en familiegruppe, med yngling våren 2020. Det ble registrert 6 individer i reviret. Innavlskoeffisienten var 0,187. Lederhannen i nåværende parkonstellasjon er et F2-individ, dvs. andregenerasjons avkom etter en finskrossisk immigrant. Foreløpige data viser at det har vært yngling i reviret i 2021, og det antas å være 8 individer i reviret. Det er vedtatt felling av 3 individer i den svenske delen av reviret vinteren 2022.

Slettåsreviret

Slettåsreviret ble registrert første gang vinteren 2009/2010 som revirmarkerende par. Fra 2010/2011 ble det registrert årlig yngling i reviret til 2017/2018. Reviret ble registrert som grenserevir i 2013-2017, med majoriteten av leveområdet i Norge. Etter det har det vært registrert som et helnorsk revir. Slettåsreviret ble tatt ut under lisensfelling vinteren 2019 (2 individer felt). I 2019/2020 ble det registrert et nytt revirmarkerende par i området, der begge de revirmarkerende dyrene var nye individer. I 2020/2021 var det samme revirmarkerende par i området som i 2019/2020. Innavlskoeffisienten var 0,204. Ledertispa i reviret var et F2-individ. Foreløpige data viste at det hadde vært yngling i reviret i 2021, og det var antatt å være 4 individer i reviret. Lederdyrene ble felt utenfor ulvesonen i desember 2021, og det antas å være to gjenværende årssvalper.

4.2.3 Bestandsmålet

Bestandsmålet for ulv er fastsatt av Stortinget og framgår av rovviltforskriften § 3 første ledd. Det er en målsetting at ulvebestanden forvaltes slik at den ligger så nær det nasjonalt

fastsatte bestandsmålet som mulig. Samtidig må ulv forvaltes innenfor rammene av Bernkonvensjonen og naturmangfoldloven.

Bestandsmålet er 4-6 årlige ynglinger av ulv i Norge. Tre av disse skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge. Der en del av reviret ligger i Sverige skal en yngling medregnes med en faktor på 0,5. Som nevnt ble det i registreringssesongen 2020/2021 registrert 8,5 ynglinger av ulv i Norge inkludert grenserevir. Bestanden var dermed 2,5 ynglinger over den øvre delen av intervallmålet. Døde ulver, inklusiv ulvene i de to helnorske familiegruppene Kynna og Aurskog, er ikke trukket fra disse tallene. Bestanden har ligget noen ynglinger over bestandsmålet siden registreringssesongen 2015/2016.

På vedtakstidspunktet 8. oktober 2021 innebar rovviltnemndenes vedtak et uttak av 3 helnorske revir og den norske delen av ett grenserevir. Departementet legger til grunn at Bograngenreviret nå må anses som et grenserevir, se punkt 4.2.2. Departementet skal dermed ta stilling til en lisensfellingskvote som omfatter to helnorske flokker, Mangen og Hornmoen, og ulvene i de norske delene av to grenserevir, Rømskog og Bograngen. Mellom rovviltnemndenes vedtak og departementets klagebehandling, har lederdyrene i Slettåsreviret blitt felt utenfor ulvesonen. Det får betydning for vurderingen av rovviltnemndenes kvote, jf. også anførsler fra NOAH.

Miljødirektoratet vurderer det som sannsynlig at det lavere nivået i intervallmålet om 4-6 ynglinger inkludert grenserevir vil nås selv om vedtakene som er fattet av rovviltnemndene blir stående. Direktoratet mener imidlertid det er «*stor usikkerhet*» ved om delmålet om at 3 av de årlige ynglingene skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge, vil kunne nås våren 2022 etter et slikt uttak. Departementet anser derfor at hensynet til å forvalte bestanden i tråd med delmålet om helnorske ynglinger tilsier at det ikke bør åpnes for lisensfelling av mer enn ett helnorsk revir innenfor ulvesonen vinteren 2022. Dette innebærer at rovviltnemndenes vedtak, som per 21. desember 2021 omfatter et uttak av to helnorske revir og to grenserevir, må endres.

Miljødirektoratets vurdering av muligheten for å oppnå bestandsmålet etter effektivering av rovviltnemndenes vedtak, tar høyde for at lederdyrene i Slettåsreviret er felt. Direktoratet uttaler i sin vurdering av 15. desember at «*Det at begge lederdyrene er felt tilsier at reproduksjonspotensialet i Slettåsreviret våren 2022 trolig ikke er tilstede*». Departementet anser derfor at felling av lederdyrene i Slettåsreviret innebar uttak av ett helnorsk revir. På bakgrunn av direktoratets vurderinger, mener departementet at felling av to helnorske revir vinteren 2022 ville ivarettatt hensynet til å forvalte bestanden i tråd med bestandsmålet, dersom lederdyrene i Slettåsreviret ikke hadde blitt felt utenfor ulvesonen. Det er ønskelig å felle hele revir, se punkt 4.4.2.5, og felling av gjenværende individer tilhørende Slettåsreviret påvirker ikke mulighetene for å oppnå bestandsmålet etter yngling våren 2022. Departementet vil derfor vurdere hjemmelsgrunnlaget for lisensfelling av gjenværende individer tilhørende Slettåsreviret.

Lederhannen og årsvalpene i Settenreviret er genetisk verdifulle individer. Revirene Rømskog og Mangen, som omfattes av roviltnemndens vedtak, grenser til Settenreviret. Miljødirektoratets vurdering er at, selv med forholdsregler, vil det være en høyere risiko for feilfelling av individer fra Settenreviret ved lisensfelling i revirene Mangen og Rømskog, sammenlignet med lisensfelling av ulvene i revirene Hornmoen og Bograngen. Miljødirektoratet understreker at den sikreste måten å eliminere risikoen på, er å ikke tillate lisensfelling i revirene som ligger nært Settenreviret.

Etter departementets vurdering tilsier dette at det i utgangspunktet kan være ønskelig å unngå lisensfelling i revirene Rømskog og Mangen. Rømskogreviret er imidlertid et grenserevir og har ikke betydning for oppnåelsen av delmålet om 3 helnorske ynglinger. Departementet mener derfor at Mangenreviret bør tas ut av kvoten. Dette vil bidra til å redusere sannsynligheten for utilsiktet felling av ulv fra Settenreviret.

Departementet understreker at oppnådd bestandsmål ikke alene er tilstrekkelig for at naturmangfoldlovens vilkår for uttak er oppfylt. Departementet har derfor ikke med det som er sagt over, tatt stilling til om lovens vilkår for uttak er oppfylt. Drøftelsen av om det er hjemmelsgrunnlag etter naturmangfoldloven § 18 for lisensfelling av ulvene i revirene Hornmoen, Slettås og de norske delene av grenserevirene Rømskog og Bograngen følger nedenfor.

4.2.4 Vurdering av vilkåret om at uttaket ikke må true bestandens overlevelse, jf. nml. § 18 andre ledd første punktum

Etter nml. § 18 andre ledd første punktum er det et vilkår at «*uttaket ikke truer bestandens overlevelse*». Vilkåret knytter seg som nevnt til den sør-skandinaviske ulvebestanden, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) og HR-2021-662-A avsnitt 61. I avgjørelsen understreker Høyesterett at hvilken risiko for bestandens overlevelse som stenger for felling av ulv etter § 18 andre ledd, må avgjøres konkret i den enkelte sak. Høyesterett la til grunn at grensen kan variere noe, avhengig av blant annet fellings- og kunnskapsgrunnlaget, jf. avsnitt 65.

Aktuelle momenter i vurderingen av om uttaket truer bestandens overlevelse vil være

- (i) antall ulv i kvoten holdt opp mot totalt antall ulv i den sør-skandinaviske ulvebestanden,
- (ii) hvorvidt ulvene som kan felles etter kvoten antas å være genetisk viktige eller være blant de mest stabile reproduserende familiegruppene,
- (iii) kvoten sett i sammenheng med det samlede (forventede) uttaket i Norge og Sverige,
- (iv) andre konsekvenser uttaket kan få for ulvebestanden, og
- (v) annen relevant informasjon om faktorer som kan påvirke ulvebestandens overlevelse i tiden fremover (bl.a. naturlig avgang, ulovlig jakt, påkjørsler m.m.).

Når det gjelder den samlede effekten av påvirkninger, jf. nml. § 10, foreligger det statusrapporter og annen vitenskapelig kunnskap som medfører at vi har betydelig kunnskap

om den samlede belastningen arten utsettes for. Som tidligere nevnt må en lisensfellingkvote innenfor ulvesonen ses i sammenheng med det samlede forventede uttaket i Norge og Sverige, og annen relevant informasjon om faktorer som kan påvirke ulvebestandens overlevelse (bl.a. naturlig avgang, ulovlig jakt, innavl, påkjørsler m.m.).

Departementet er av den oppfatning at det i denne saken foreligger grundige vurderinger både i saksframlegget fra sekretariatet, som har vurdert uttak av 2 helnorske revir og ett grenserevir, og fra Miljødirektoratet, som har vurdert uttak av 3 helnorske revir og ett grenserevir, om ulvebestandens status, genetiske situasjon og usikkerhet som det må legges vekt på ved vurderingen av lovens vilkår. Departementet har i tillegg sett hen til oppdatert kunnskap om bestandssituasjonen som har kommet til etter at Miljødirektoratets uttalelse forelå, jf. blant annet de foreløpige konklusjonene for vinteren 2021/2022 per 15. desember 2021.

Ulv er en truet art i Skandinavia. Den norske delen av bestanden er listet som kritisk truet (CR) i Norsk rødliste for arter 2021. Den svenske delbestanden er listet som sterkt truet (EN). Den sør-skandinaviske bestanden er relativt liten og isolert. Vinteren 2020/2021 er bestanden beregnet til 480 ulver i Skandinavia (hvorav ca. 395 i Sverige, inkludert halvparten av individer i grenserevir). Dette er en økning, for andre år på rad, etter at bestanden viste en nedadgående trend fra 2014/2015 til 2018/2019.

Små og isolerte bestander har økt risiko for å dø ut på grunn av genetiske forhold. Ulvebestanden er etablert av få individer, noe som har ført til en høy innavlsgrad, og gjennomsnittlig innavlskoeffisient er for vinteren 2020/2021 beregnet til ca. 0,23 +/- 0,09. Dette er en reduksjon på 0,01 enheter sammenlignet med 2019/2020. En innavlskoeffisient på 0,25 tilsvarer for eksempel avkom til et søskenpar. Dette tilsier at ulvene i den sør-skandinaviske ulvebestanden i gjennomsnitt er omtrent like nært beslektet som avkom til helsøsken. Innavl vil påvirke ulvebestanden i et langsiktig perspektiv, men innavlsrelaterte defekter, blant annet sterilitet, er registrert i bestanden. Fordi bestanden er så liten og den genetiske tilstanden så dårlig, er den svært sårbar når det gjelder effekten av felling og andre negative påvirkningsfaktorer.

Miljødirektoratet har i sin faglige tilrådning konkludert med at de samlede kvotene utenfor ulvesonen (26 individer) og innenfor ulvesonen (28 individer) på til sammen 54 individer ikke vil true den sør-skandinaviske ulvebestandens overlevelse. Konklusjonen bygger på følgende forutsetninger:

«A. Forvaltningen sørger for at tilstrekkelig mange immigranter fra den finsk-russiske bestanden klarer å vandre inn og etablerer seg i den skandinaviske bestanden. Dette har svært stor betydning for bestandens langsiktige overlevelse. Uten innvandring må bestanden forvaltes på et vesentlig høyere bestandsnivå enn dagens samlede bestandsmål i Norge og Sverige, for å sikre overlevelsen.

B. Den praktiske gjennomføringen av lisensfelling innenfor ulvesonen må ikke medføre felling av ulv fra tilgrensende revir. Herunder er det særlig viktig at Statsforvalteren tar nødvendige forholdsregler ved fastsetting av jaktområder og varighet av en eventuell lisensfelling i Mangen og Rømskog ettersom disse ligger tett opptil Settenreviret, som er kjent å ha i alt syv genetisk verdifulle individ.

C. Annen avgang herunder illegal jakt forblir på samme nivå som tidligere sesonger.»

Miljødirektoratet skriver også i sin faglige tilråding at den norske ulveforvaltningen er avhengig av at svenske forvaltningsmyndigheter opprettholder en delbestand av ulv som er vesentlig større enn den norske delbestanden, for å sikre artens langsiktige overlevelse.

Når det gjelder forutsetning A, viser departementet til Miljødirektoratets vurdering om at innvandringstakten fra den finsk-russiske populasjonen den siste perioden må anses å ha vært tilstrekkelig til å oppfylle forutsetningen om innvandring. Departementet viser videre til at vi ikke er kjent med at det oppholder seg genetisk verdifulle individer i revirene Hornmoen, Slettås, Bograngen eller Rømskog. Rømskog grenser imidlertid til Settenreviret, hvor det er genetisk verdifulle ulver (én ulv innvandret fra den finsk-russiske populasjonen og dens avkom). Departementet viser til tiltakene som skal redusere risikoen for feilfelling av disse ulvene under lisensfelling, beskrevet under punkt 4.6. Departementet viser også til at ved mistanke om tilstedeværelse av genetisk verdifull ulv i fellingsområdene under fellingsperioden, vil lisensfelling kunne stanses eller det kan vurderes andre tiltak for å forhindre at slike ulver blir felt, se punkt 4.6. Norge har felles retningslinjer med Sverige om forvaltning av genetisk verdifulle ulver. Av disse følger det at innvandret ulv fra den finsk-russiske populasjonen og deres førstegenerasjons avkom så langt det er mulig skal unntas fra felling.

Når det gjelder forutsetning B, anser departementet at det kan gjøres tiltak knyttet til den praktiske gjennomføringen av lisensfelling innenfor ulvesonen for å i så stor grad som mulig unngå at det felles ulv fra tilgrensende revir. Se punkt 4.6. Etter departementets vurdering vil det være vanskelig å fastslå om forutsetning C, om at «*annen avgang herunder illegal jakt forblir på samme nivå som tidligere sesonger*», vil være oppfylt. Best tilgjengelig kunnskap tilsier imidlertid ikke at det er grunn til å anta en vesentlig endring i nivået på ulovlig jakt.

Miljødirektoratet kom den 15. desember med en ny vurdering som tar høyde for felling av lederparet i Slettåsreviret. Direktoratet vurderer fremdeles at de vedtatte kvotene ikke vil true den skandinaviske ulvebestandens overlevelse. Direktoratet anså det som sannsynlig at de to registrerte årsvalpene i Slettåsreviret også vil bli felt i områdene nord for ulvesonen under pågående lisensfelling. Direktoratet la videre til grunn at reproduksjonspotensialet i Slettåsreviret våren 2022 trolig ikke er til stede når begge lederdyrene er felt. Departementet

anser derfor at felling av gjenværende ulv i Slettåsreviret ikke vil endre vurderingen om at den skandinaviske ulvebestandens overlevelse ikke er truet.

Miljødirektoratets vurderinger gjelder kvoten i rovviltnemndenes vedtak på totalt 28 ulver, fordelt på 4 flokker. Det følger av departementets vurderinger i punkt 4.2.3, at hensynet til bestandsmålet tilsier at det ikke bør åpnes for et uttak av mer enn ett helnorsk revir og to grenserevir innenfor ulvesonen vinteren 2022, samt gjenværende ulv i Slettåsreviret. Lisensfellingskvoten som skal vurderes opp mot lovens vilkår, er altså lavere enn det Miljødirektoratet har uttalt seg om. Videre er forutsetningene direktoratet har vist til i sin uttalelse, etter departementet syn tilstrekkelig ivaretatt. Departementet mener på denne bakgrunn at et uttak av ett helnorsk ulverevir, gjenværende ulv i Slettåsreviret og ulv i de norske delene av to grenserevir, i tillegg til annen kjent og forventet avgang i den sør-skandinaviske bestanden som redegjort for over og i Miljødirektoratets tilrådning, ikke vil true bestandens overlevelse, jf. nml. § 18 andre ledd første punktum.

4.3 Skadeomfang og fremtidig skadepotensial, jf. nml. § 18 første ledd bokstav b

Det følger av nml. § 18 første ledd bokstav b at Kongen kan tillate uttak av vilt «for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom». Nml. § 18 er utformet med sikte på å gjennomføre Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1, jf. lovens forarbeider (Ot.prp. nr. 52 (2008-2009)). Bestemmelsen må tolkes på bakgrunn av konvensjonsbestemmelsens innhold. Bestemmelsen stiller visse minstekrav til skadens omfang og alvorlighetsgrad, og begrepet «avverge» innebærer at felling kan skje som et forebyggende tiltak, jf. HR-2021-662-A avsnitt 82.

Departementet viser til beskrivelsene av beitenæring og husdyrhold innenfor og i nærheten av ulvesonen, samt skader forårsaket av ulv, i saksframlegget til rovviltnemndenes vedtak. Det vises til at det ikke er tamreindrift innenfor ulvesonen. Det vises også til at husdyrhold innenfor ulvesonen har tilpasset seg forekomsten av rovvilt, men at det oppstår årvisse skader og driftsforstyrrelser, både i inngjerdede områder og på utmarksbeite. Det vises til at skader kan oppstå i tilknytning til revir, men at også streifulv kan representerte et skadepotensial. Det legges til grunn at skadeomfang og skadepotensial knyttet til tamrein og husdyr i dagens situasjon ikke gir rettslig grunnlag for lisensfelling innenfor ulvesonen etter nml. § 18 første ledd bokstav b. Rovviltnemndene har hjemlet kvoten i § 18 andre ledd bokstav c.

Som påpekt i saksframlegget oppstår det noen skader på beitedyr og driftsforstyrrelser også innenfor ulvesonen, til tross for tilpasningene i driften. Departementet vil i denne forbindelse peke på at 24 sau ble funnet døde eller avlivet på grunn av skader innenfor et rovviltavvisende gjerde i Marker kommune i oktober 2021. Det er påvist at ulv fra Rømskogreviret var skadegjører. Departementet er imidlertid enig i at skadeomfanget og skadepotensialet når det gjelder beitedyr og andre husdyr må anses som begrenset innenfor ulvesonen, og at det foreligger andre tilfredsstillende løsninger enn lisensfelling for å

forebygge skader. Departementet understreker at terskelen for felling av ulv skal være høy innenfor ulvesonen, og at beitenæring skal tilpasses forekomsten av ulv gjennom forebyggende tiltak og omstilling, jf. prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning.

Departementet understreker at det ikke kan legges til grunn at ulv i ulvesonen utgjør et skadepotensial fordi den eller dens avkom kan vandre inn i prioriterte beiteområder og gjøre skade på beitedyr. Departementet vil peke på at ulv som vandrer inn i områder utenfor ulvesonen, der det er fare for skade av et visst omfang og alvorlighetsgrad, kan felles i den grad de vandrer inn i beiteområder hvor det er tildelt fellingskvote. Rovviltnemndene i rovviltregion 1, 2, 3, 4, 5 og 6 har for lisensfellingsperioden 2021/2022 fattet vedtak om kvoter for lisensfelling av til sammen 26 ulv utenfor ulvesonen.

Departementets vurdering er at det ikke foreligger et tilstrekkelig skadepotensial til at vilkåret i nml. § 18 første ledd bokstav b, om å avverge skade på blant annet husdyr, tamrein eller annen eiendom, kan anses oppfylt for lisensfelling av ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret eller de norske delene av revirene Rømskog og Bograngen, verken isolert eller samlet.

4.4 Offentlige interesser av vesentlig betydning, jf. nml. § 18 første ledd bokstav c

4.4.1 Innledning

Nml. § 18 første ledd bokstav c åpner for uttak av vilt «*for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning*». Det er ikke vist til forhold i saksframlegget til rovviltnemndenes vedtak eller i vedtaket som tilsier at ulveflokkene i denne saken har en påvirkning på allmenne helse- eller sikkerhetshensyn. Departementet anser at det er alternativet «*andre offentlige interesser av vesentlig betydning*» som er relevant i saken, og vil vurdere dette alternativet i det følgende.

4.4.2 Andre offentlige interesser av vesentlig betydning

4.4.2.1 Innledning

Nml. § 18 første ledd bokstav c må, som bokstav b, tolkes i samsvar med Bernkonvensjonen. I den tilsvarende bestemmelsen i artikkel 9 nr. 1 tredje strekpunkt, er det åpnet for felling av vilt «*for å ivareta offentlig helse- og sikkerhetshensyn, luftsikkerhets- eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning*». Formuleringen i originalteksten er «*in the interests of public health and safety, air safety or other overriding public interests*». Uttaket må være begrunnet i «*overriding public interest*», altså altoverskyggende eller dominerende offentlige interesser.

I HR-2021-662-A avsnitt 101 finner Høyesterett at ordlyden i nml. § 18 første ledd bokstav c peker mot en interesseavveining, hvor ulike offentlige interesser ses i sammenheng, og at det skal gjøres en samlet interesseavveining. I avsnitt 108 uttaler Høyesterett at

bestemmelsen åpner for å trekke inn et bredt spekter av offentlige interesser. For at felling skal kunne besluttes, må disse interessene samlet sett gjøre seg gjeldende i så vesentlig grad at de veier tyngre enn de vernehensyn som også gjør seg gjeldende. Høyesterett understreket at vurderingen må gjøres konkret, men at det Stortinget omtalte som distriktpolitiske hensyn i Innst. 257 L (2016-2017) *Endringer i naturmangfoldloven (felling av ulv m.m.)* vil ha vesentlig vekt.

I den nevnte dommen fra Høyesterett avsnitt 115 uttalte Høyesterett seg også om i hvilken grad det er adgang til å legge vekt på interesser av mer generell karakter i interesseavveiningen etter nml. § 18 første ledd bokstav c:

«De interessene departementet fremhever, og som trekker i retning av at det gjøres uttak, er riktignok av nokså generell karakter. Det vil som regel ikke la seg gjøre å påvise konkret hvordan interessene gjør seg gjeldende for bestemte mennesker, grupper av mennesker og ulike aktiviteter. Men dette kan ikke være avgjørende. Interessene er legitime etter § 18 første ledd bokstav c, hvilket må få betydning for hvordan selve interesseavveiningen gjøres. Fordi de interessene som avveies har svært ulik karakter, vil det til syvende og sist bero på et skjønn hvilke av dem som anses som overveiende.»

Det følger av nml. § 18 andre ledd andre punktum at ved vurdering av uttak av rovvilt etter § 18 første ledd bokstav c skal det legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.

Prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning har også betydning ved anvendelsen av nml. § 18 første ledd bokstav c. Prinsippet er det viktigste virkemiddelet for å nå den todelte målsettingen i rovviltpolitikken, og bygger på en interesseavveining mellom hensynet til beitedyr m.m. og bevaring av rovvilt. Den differensierte forvaltningen kommer til uttrykk flere steder i regelverket, blant annet i rovviltforskriftens formålsbestemmelse (§ 1). Stortinget har også understreket viktigheten av en geografisk differensiert forvaltning flere ganger. Av rovviltforliket fra 2011, som følger av behandlingen av representantforslag 163 S (2010-2011), framgår det blant annet i punkt 2.2.19 hvordan vektleggingen av ulike hensyn skal skje i prioriterte rovviltområder:

«[...] I prioriterte rovviltområder skal saueproduksjon og andre produksjoner basert på utmarksbeite tilpasses gjennom forebyggende tiltak og omstilling, med utgangspunkt i forekomsten av rovvilt i beiteområdet.»

I HR-2021-662-A avsnitt 110 beskriver Høyesterett den differensierte rovviltforvaltningen blant annet som følger:

«Som jeg allerede har fremhevet, innebærer den differensierte rovdryforvaltningen en form for interesseavveining i forkant. Det fremgår at hensynet til vern av ulven i norsk natur med dette gis gjennomslag, og da slik at ulv med tilhold innenfor ulvesonen spares i større utstrekning enn den ellers ville blitt.»

Prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning tilsier at ulv skal ha en sterkere beskyttelse innenfor ulvesonen enn utenfor, og terskelen for å vedta felling skal derfor være høyere innenfor ulvesonen. Prinsippet er likevel ikke til hinder for å tillate lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen for å sikre brede offentlige interesser, når bestandssituasjonen tillater det, det ikke finnes andre tilfredsstillende løsninger og vilkårene ellers er oppfylt. Stortinget har også understreket at selv om ulv skal ha en sterkere beskyttelse innenfor enn utenfor ulvesonen, skal det fortsatt være rom for lokal næringsutvikling, bosetting, alminnelige sosiale aktiviteter og fritids- og friluftaktiviteter innenfor ulvesonen, på samme måte som i andre distrikter, jf. Innst. 257 L (2016–2017).

Departementet vil i det følgende vurdere om vilkåret om at fellingen vil ivareta «*andre offentlige interesser av vesentlig betydning*» er oppfylt for lisensfelling av ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og de norske delene av grenserevirene Bograngen og Rømskog. Departementet viser til at det er understreket i Innst. 257 L (2016-2017) at det må foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle av om lovens vilkår for felling er oppfylt. Dette følger også av Høyesteretts dom i HR-2021-662-A.

4.4.2.2 Bestandsmålet, jf. nml. § 18 andre ledd andre punktum

Det følger av § 18 andre ledd andre punktum at det ved vurdering av uttak av rovvilt etter første ledd bokstav c skal «legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd».

Gjennom denne lovendringen fra 2020 har Stortinget understreket betydningen bestandsmålet skal tillegges ved vurdering av felling av rovvilt etter nml. § 18 første ledd bokstav c. Bestemmelsen sier at det «skal» legges vekt på om bestandsmålet er nådd. Ordlyden, blant annet sammenholdt med øvrige deler av nml. § 18, uttalelser i Innst. 297 L (2019-2020) og debatten i Stortinget, tilsier at oppnådd bestandsmål ikke alene er tilstrekkelig for at vilkåret om «*andre offentlige interesser av vesentlig betydning*» er oppfylt. Nivået på bestanden sett i forhold til bestandsmålet, vil derimot være et moment som inngår i vurderingen av om vilkåret er oppfylt.

Som tidligere nevnt er det en målsetting at ulvebestanden forvaltes slik at den ligger så nær det nasjonalt fastsatte bestandsmålet som mulig, samtidig som ulv skal forvaltes innenfor rammene av Bernkonvensjonen og naturmangfoldloven.

Flertallet i energi- og miljøkomiteen understreket i Innst. 257 L (2016–2017) at:

«[...] den interesseavveiningen som må gjøres i henhold til naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c, skal være av dynamisk karakter. Flertallet mener dette innebærer at i perioder der bestanden er over bestandsmålet, skal terskelen senkes for når vilkårene for felling for å ivareta offentlige interesser er oppfylt.»

Bestanden av ulv i Norge var 2,5 ynglinger over den øvre delen av det nasjonale bestandsmålet i 2020/2021. Bestanden har ligget noen ynglinger over bestandsmålet siden registreringssesongen 2015/2016. Departementet finner det mest sannsynlig at bestandsmålet, inklusiv delmålet om 3 årlige helnorske ynglinger, ivaretas med et uttak av ulvene i det helnorske reviret Hornmoen og de norske delene av grenserevirene Bograngen og Rømskog vinteren 2022, jf. punkt 4.2.3. Hensynet til bestandsmålet taler derfor for felling av ulvene i Hornmoenreviret og de norske delene av grenserevirene Bograngen og Rømskog, jf. nml. § 18 andre ledd andre punktum og Stortingets føringer om en dynamisk fortolkning i Innst. 257 L (2016-2017). Departementet viser i tillegg til vurderingene om felling av Slettåsreviret i punkt 4.2.3. Departementet tillegger dette vekt i vurderingen.

4.4.2.3 Distriktpolitiske hensyn

I flertallsmerknadene til Innst. 257 L (2016–2017) legges det til grunn at dersom ulvebestanden virker negativt på den distriktpolitiske målsettingen om å opprettholde spredt bosetting i Norge, kan det gi hjemmel for uttak etter § 18 første ledd bokstav c. I HR-2021-662-A fant Høyesterett at føringene Stortinget ga for lovtolkningen gjennom Innst. 257 L (2016–2017) skal tillegges adskillig vekt i interesseavveiningen etter nml. § 18 første ledd bokstav c. Distriktpolitiske hensyn er dermed relevante og tungtveiende hensyn ved vurderingen av om det foreligger offentlige interesser av vesentlig betydning. I Innst. 257 L (2016–2017) peker komitéflertallet på at hvorvidt vilkåret er oppfylt beror på en sammensatt vurdering av ulike faktorer, og at negativ påvirkning på:

«[...] bl.a. beitenæring, annen næringsvirksomhet, jakt, lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold av generell karakter, må anses som faktorer som kan oppfylle vilkåret om distriktpolitiske hensyn.»

Komitéflertallet understreker at vurderingen av om vilkåret i § 18 første ledd bokstav c om «*andre offentlige interesser av vesentlig betydning*» er oppfylt, må foretas i det enkelte vedtak om felling. Komitéflertallet viser også til at bestemmelsen i hvert enkelt tilfelle stiller krav til at den eller de aktuelle offentlige interessene må være av «*vesentlig betydning*», og mener dette forutsetter at det foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Flertallet understreker også at Bernkonvensjonens prioritet etter artikkel 2 til å bevare bestandene ut fra økologiske, vitenskapelige og kulturelle krav skal respekteres. Flertallet mener derfor det må være:

«[...] overveiende sannsynlig at ulvebestanden virker negativt inn på nasjonale distriktpolitiske hensyn dersom uttak skal tillates.»

I det følgende vil departementet vurdere faktorene som ble trukket frem av komitéflertallet i Innst. 257 L (2016-2017).

Hensynet til beitenæring

I Innst. 257 L (2016-2017) uttaler komitéflertallet at:

«Flertallet vil videre vise til at beitebrukere er private næringsdrivende, men det er en offentlig interesse at vi har sau, rein og storfe på beite og at det er økonomisk aktivitet i distriktene. Flertallet viser til at Stortinget har bestemt at prinsippet om en tydelig soneforvaltning av rovvilt skal legges til grunn i rovviltforvaltningen. Flertallet viser til at dette innebærer at man skal forvalte rovdyr og beitedyr så adskilt som mulig, og at for å nå dette målet har man delt inn landet i områder prioritert for rovvilt og områder prioritert for beitedyr. Flertallet peker på at det i områdene som er prioritert for beitedyr, skal være lav terskel for å ta ut rovdyr som kan gjøre skade.»

Det går frem av saksframlegget til rovviltnemndenes vedtak at innenfor eller i nærhet til Hornmoenreviret og den norske delen av Rømskogreviret er det foretak med både sau og storfe, og at alt av beitedyr i disse områdene går på inngjerdede arealer. Følgende tall på besetninger oppgis:

«Hornmoen-reviret: I tilknytning til reviområdet er det omtrent 7 foretak med beitedyr (5 foretak med storfe, 1 med sau og 1 med sau og storfe). Total utgjør dette rundt 550 storfe og 40 sau.

[...]

Rømskog-reviret: I tilknytning til reviområdet er det omtrent 30 foretak med beitedyr (16 foretak med storfe.»

Om Slettåsreviret oppgis:

«I og rundt reviområdet er det omtrent 18 foretak med beitedyr, hvorav 16 med til sammen rundt 770 storfe og 510 sau. Alt av sau og det meste av storfe går på inngjerdede arealer, men det går enkelte storfebesetninger fritt på utmark ved Osen og Slettås.»

Av rovviltnemndenes vedtak fremgår det at innenfor Bograngenreviret er det 12 foretak med beitedyr, «(> 800 storfe og ca 120 sau)», hvorav det meste av storfe og sau går innenfor inngjerdede arealer.

I saksframlegget beskrives det at skadeomfang og skadepotensial på beitedyr i tilknytning til Hornmoenreviret og den norske delen av Rømskogreviret i dagens situasjon er begrenset, samtidig som det fremheves at beitebrukere i områdene kan oppleve frykt for skader på sau og storfe, og uro i dyreflokkene som følge av nærhet til ulv. Om dokumenterte skader i områdene oppgis følgende:

«I september 2018 ble det dokumentert 8 sau tatt av ulv på innmark øst for Rødnessjøen i Marker kommune, et område som nå benyttes av Rømskogreviret. Det er imidlertid usikkert hvilket revir den eller de skadegjørende ulvene kommer fra. I mars 2021 er det dokumentert to sauer tatt av ulv på innmark ved Degernes i Rakkestad kommune. Denne skaden er knyttet til et avkom fra Rømskogreviret (ukjent alder, men trolig årsvalp), men denne ulven hadde trolig vandret ut fra reviret på dette tidspunktet.»

Som nevnt under punkt 4.3 ble totalt 24 sau funnet døde eller avlivet pga. skader innenfor rovviltavvisende gjerde i Marker kommune i oktober 2021. DNA-prøver har vist at skadegjørere var et av lederdyrene fra Rømskog-reviret.

I saksframlegget legges det til grunn at det er ulemper knyttet til at beitenæringen har måttet tilpasse seg rovviltforekomsten, men at det fortsatt er mulig å drive med storfe på utmark, og med sau på inngjerdede arealer innenfor ulvesonen. Det legges til grunn at ulempene for beitenæring innenfor revirene har bidratt til å øke konfliktene knyttet til forvaltningen av rovvilt, og at dette kan tillegges en viss vekt i en samlet vurdering etter nml. § 18 første ledd bokstav c. Det påpekes samtidig at felling av revir ikke er en varig løsning. I rovviltnemndenes vedtak vises det til vurderingene i saksframlegget av ulemper for beitenæringen innenfor ulverevir. Rovviltnemndenes vurdering er også at:

«Beitebruk som ikke får nyttiggjort hele utmarka fører til matsvinn og bidrar til avvikling av kulturlandskapet. I sin konsekvens har dette betydning for bosetting i hele landet. Hensynet bør tillegges stor vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter naturmangfoldloven 18 c.»

Departementet understreker at det må forventes regelmessig forekomst av ulv innenfor ulvesonen. Saueproduksjon, og andre produksjoner basert på utmarksbeite, i prioriterte rovviltområder skal tilpasses forekomsten av rovvilt. Det er fortsatt mulig å drive med storfe på utmark, og med sau på inngjerdet areal, innenfor ulvesonen. For storfe er sannsynligheten for skader fra ulv vesentlig mindre enn for sau. Departementet viser også til ordningen med tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdependende tiltak. Det kan imidlertid oppstå ulemper ved at beitenæringen må tilpasses forekomsten av ulv. Departementet viser til saksframlegget, hvor det gis en beskrivelse av ulemper ved omstilling, frykt for skader og uro i besetninger. Slike ulemper inngår i den samlede belastningen lokalsamfunnene opplever, og utgjør en del av årsakene til konfliktene som har utviklet seg rundt ulvebestanden.

Etter departementets vurdering er de negative effektene på beitenæringen forårsaket av ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og de norske delene av revirene Rømskog og Bograngen begrenset. Som nevnt under punkt 4.3 er skadepotensialet begrenset og gir ikke hjemmel for felling etter § 18 første ledd bokstav b. Departementet mener likevel at hensynet til beitenæringen innenfor ulvesonen kan tillegges noe vekt i en samlet vurdering etter § 18 første ledd bokstav c, fordi ulempene knyttet til omstilling, frykt for skader på beitedyr osv. inngår i den samlede belastningen lokalsamfunnene opplever. Ulempene er en del av årsakene til konfliktene som har utviklet seg rundt ulvebestanden, og som forsterkes når ulvebestanden har ligget over bestandsmålet i en periode. Departementet vil samtidig understreke at felling av ulveflokker innenfor ulvesonen ikke er en varig løsning på slike ulemper, da man må forvente forekomst av både streifulv og nye reviretableringer i områdene relativt raskt.

Hensynet til jaktutøvelse

I Innst. 257 (2015-2016) uttaler komitéflertallet følgende om hensynet til jaktutøvelse:

«[...] jakt er en viktig interesse i samfunnet og har lange tradisjoner i Norge. Flertallet har merket seg at det er betydelig flere som deltar i jaktaktiviteter enn det er personer som eier jaktrettigheter. Flertallet mener jaktutøvelse, både som grunnlag for nærings- og friluftaktiviteter, er viktige distriktpolitiske hensyn som kan tillegges vekt dersom en stadig voksende rovviltbestand innvirker på hjorteviltbestanden i en slik grad at grunnlaget for jaktutøvelsen blir dokumentert å være vesentlig forringet.»

Det går frem av saksframlegget at det drives med jakt innenfor alle deler av ulvesonen, og at det oppstår konflikter knyttet til jakt i de fleste områder hvor det etableres ulverevir. Det pekes på at ulverevir kan påvirke elgbestanden lokalt og måten det drives jakt på. Dette kan få konsekvenser for rettighetshavere og jegere, både økonomisk og med hensyn til jakt som rekreasjon. I saksframlegget påpekes det samtidig at jegere og rettighetshavere til en viss grad kan kompensere for tilstedeværelse av ulv gjennom å endre høstingsstrategi og jaktform. Det vurderes at skader på hund i svært stor grad kan forebygges ved å jakte uten hund, eller med bandhund i områder der jaktformen tillater det. Det pekes også på at det er ulike tradisjoner for bruk av hund på jakt. Det understrekes også at ulemper må ses i sammenheng med den differensierte forvaltningen, der det må forventes en tilpasning av jaktutøvelse innenfor ulvesonen. I saksframlegget vurderes det at selv om det er muligheter for tilpasning, kan bortfallet av tradisjonelle jaktformer være konfliktfylt.

I saksframlegget vises det til at én jakthund ble angrepet av ulv i 2017 i nærheten av området som benyttes av Hornmoenreviret. Det er ikke mulig å fastslå hvilket revir det skadegjørende individet tilhørte, men det vurderes som lite trolig at det har vært ulv fra Hornmoenreviret, som første gang ble registrert i 2019/2020. Det er ikke dokumentert angrep på hund i eller i nærheten av Rømskogreviret, og det er ikke dokumentert hund tapt til ulv i Slettåsreviret i tiden de aktuelle ulvene har hatt tilhold der.

I saksframlegget legges det til grunn at jakten innenfor ulvesonen ikke er vesentlig forringet, men at tilstedeværelsen av ulverevir har medført behov for tilpasning i måten jakt utføres på og redusert avkastning av elgbestanden. Det vurderes at tilstedeværelsen av ulv i områdene over en lengre periode, har medført en belastning for jegere og rettighetshavere, som bygger opp under konfliktene knyttet til ulveforvaltningen. Det legges til grunn at hensynet til jakt alene ikke gir grunnlag for felling av Hornmoenreviret, Slettåsreviret eller de norske delene av grenserevirene Rømskog eller Bograngen, men at hensynet kan tillegges en viss vekt i en samlet vurdering etter § 18 første ledd bokstav c.

Rovviltnemndenes vurdering knyttet til Bograngenreviret er at:

«Innenfor reviret Bograngen er det både småviltjakt og storviltjakt. Nemndene viser til sekretariatets vurdering av belastninger for jegere og rettighetshavere som gjør seg gjeldende innenfor ulverevir, og at disse belastningene bygger opp under konfliktene knyttet

til ulveforvaltningen. Reviret i Bograngen er ikke noe unntak for jaktutøvelse. Redusert jaktutfoldelse tillegges noe vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter naturmangfoldloven 18 c.»

Departementets vurdering er at ulvebestanden ikke har en slik innvirkning på hjorteviltbestanden at grunnlaget for jaktutøvelsen er dokumentert å være vesentlig forringet. Departementet understreker at det må forventes forekomst av ulv i alle deler av ulvesonen, og anser at negative effekter på jaktutøvelse forårsaket av Hornmoenreviret, Slettåsreviret eller de norske delene av grenserevirene Rømskog eller Bograngen er begrenset, og at ulemper til en viss grad kan forebygges gjennom tilpasninger.

Samtidig er ulempene og behovene for tilpasning en del av den samlede belastningen lokalsamfunnene i ulvesonen opplever. Tilpasninger i jaktutøvelse, endringer i tradisjonelle jaktformer og redusert avkastning fra jakt kan bidra til å bygge opp under konflikter knyttet til ulveforvaltningen. Det gjelder særlig når det har vært tilstedeværelse av ulv i et område over en lengre periode og revirene ligger tett. Etter departementets vurdering kan dette tillegges noe vekt i en samlet vurdering etter § 18 første ledd bokstav c. Som fremhevet under vurderingen av hensynet til beitenæringen over, vil departementet samtidig understreke at felling av revir innenfor ulvesonen ikke er en varig løsning for slike ulemper.

Hensynet til lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold

I Innst. 257 L (2016-2017) uttalte komitéflertallet blant annet «*psykososiale forhold av generell karakter, må anses som faktorer som kan oppfylle vilkåret om distriktpolitiske hensyn*».

I saksframlegget vurderes det at konflikter knyttet til ulvebestanden til en viss grad handler om utrygghet, bekymring for barn/hunder/egen person og innskrenkede muligheter for friluftsliv og jaktutøvelse. Det opplyses at det ikke er dokumentert at ulv har utvist unormal eller nærgående adferd, men at i flere av reviområdene oppgir lokalbefolkningen likevel at de opplever ulver som nærgående. I områder som har hatt ulv over noe tid er det gitt uttrykk for at det kan være en belastning som går utover folks livskvalitet. De påpekes at selv om det er ulikt hvor lang tid de nåværende revirene Hornmoen og Rømskog har vært etablert, har det vært forekomst av ulv over mange år i områdene.

I saksframlegget vurderes det at ulemper knyttet til å bo i ulverevir over en lengre tidsperiode er en del av den samlede belastningen lokalsamfunn opplever, og konfliktene knyttet til ulverevir delvis skyldes psykososiale forhold. Det påpekes at belastningen vil variere noe mellom ulverevir. Det vurderes at belastningen knyttet til lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold ikke kan gi hjemmel for felling av revirene Hornmoen, Slettås eller de norske delene av grenserevirene Rømskog og Bograngen isolert sett. Den vedvarende belastningen over tid vurderes likevel å kunne tillegges noe vekt i en samlet vurdering etter § 18 første ledd bokstav c. Det påpekes samtidig at lisensfelling innenfor ulvesonen ikke vil være en varig løsning på slike ulemper. Det fremheves også at undersøkelser viser at

mange er positive til å ha ulv i nærområdet, noe som taler mot lisensfelling av hensyn til psykososiale forhold.

Rovviltnemndene vurderer følgende om Bograngenreviret:

«Nemndene viser til sekretariatets saksframlegg der det framgår at ulvekonfliktene til en viss grad handler om utrygghet, bekymringer for barn/hunder/egen person og innskrenkede muligheter for friluftsliv og jaktutøvelse. Bograngenreviret ble registrert første gang i 2017 og har siden vært en del av befolkningens hverdag. Dette utgjør en stor belastning i så vel dagligliv som i utførelsen av jakt og friluftsliv. Dette forholdet bør tillegges stor vekt i det samlede hjemmelsgrunnlaget etter nml 18 c.»

Departementet kan ikke se at det er påvist at ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret eller de norske delene av grenserevirene Rømskog eller Bograngen har utvist unormal eller nærgående adferd. Store rovdyr kan likevel være forbundet med en subjektiv frykt hos noen personer, og det er på det rene at en del mennesker føler frykt og ubehag ved å ha ulv i nærheten. Dersom dette skal tillegges avgjørende vekt, kan det imidlertid undergrave beskyttelsen av store rovdyr. Departementet mener også at frykt og utrygghet delvis kan avhjelpes gjennom informasjonstiltak, fysiske tiltak som belysning og lignende, og konfliktdependende tiltak. Departementet understreker også at meningene om ulv er svært varierte. Som flere av klagerne i saken peker på, viser undersøkelser at mange er positive til å ha ulv i sitt nærområde (se f.eks. Skogen m.fl. 2013). Det går også frem av klagen i saken at det er personer som bor både innenfor og utenfor ulvesonen som anser tilstedeværelsen av ulv som en berikelse, og som opplever lisensfelling av stabile ulverevir som en belastning.

Departementet anser likevel at konflikter knyttet til det å bo i eller i nærheten av ulverevir til en viss grad kan skyldes psykososiale forhold, og at dette er en del av de samlede ulempene lokalbefolkning innenfor ulvesonen opplever. Departementet mener derfor at hensynet til psykososiale forhold kan tillegges noe vekt i den samlede vurderingen etter § 18 første ledd bokstav c.

4.4.2.4 Genetisk status, hensyn til genetisk verdifull ulv mv.

Den genetiske statusen til ulvene som vurderes felt er også et relevant hensyn i interesseavveiningen etter § 18 første ledd bokstav c. Som tidligere nevnt er den sør-skandinaviske bestanden preget av stor grad av innavl, og det er svært viktig for bestandssituasjonen at bestanden tilføres nye gener. Departementet viser til at det er utarbeidet felles retningslinjer for forvaltning av genetisk verdifulle individer gjeldende for norsk og svensk ulveforvaltning (gjengitt i Meld.St. 21 (2015-2016) kap. 2.6.) Genetisk verdifulle ulver er definert som innvandrende ulver fra østlige populasjoner (F0), og førstegenerasjonsavkom til immigranter (F1). De genetisk verdifulle individene skal ifølge retningslinjene så langt som mulig unntas fra felling.

Det er ikke påvist genetisk verdifull ulv i revirene Hornmoen eller Bograngen. Departementet tillegger dette vekt i vurderingen. Som flere av klagerne i saken har pekt på, er lederhannen i Rømskogreviret et F2-individ med avstamning fra den innvandrede Galven-hannen. I saksframlegget vises det til at det er registrert flere avkom av Galven-hannen (F1-individer) som er etablert i den sør-skandinaviske ulvebestanden. Departementet er enig i vurderingene som er gjort i saksframlegget, der det er lagt til grunn at genene fra dette individet kan anses godt etablert i bestanden. Departementet legger vekt på dette i vurderingen. Ledertispa i Slettåsreviret, som ble felt utenfor ulvesonen, var et F2-individ. Genene til F1-individet (immigrant i Kynnareviret) som dette individet avstammet fra, er også godt etablert i bestanden.

Departementet viser til at lederhannen og årsvल्पene i Settenreviret er genetisk verdifulle. Den norske delen av Rømskogreviret grenser til Settenreviret. Miljødirektoratet understreker at, selv med forholdsreglene vedtatt av rovviltnemndene, vil det være en høyere risiko for feilfelling av individer fra Settenreviret ved lisensfelling i Rømskogreviret, sammenlignet med lisensfelling av ulvene i de andre revirene som omfattes av nemndenes kvote. Som nevnt har direktoratet understreket at den sikreste måten å eliminere risikoen på, er å ikke tillate lisensfelling i revirene som ligger nært Settenreviret. Samtidig peker Miljødirektoratet på at det kan tas forholdsregler ved gjennomføringen av lisensfelling, som vil være et godt alternativ.

Departementet ser at felling i den norske delen av Rømskogreviret er forbundet med noe risiko for feilfelling av genetisk verdifulle ulver fra Settenreviret, og at dette taler mot felling i reviret. Etersom lederdyrene i Slettåsreviret er felt, er det i tillegg en betydelig risiko for feilfelling ved lisensfelling i Slettsåsreviret. I tråd med rovviltnemndenes vedtak mener departementet at risikoen for feilfelling reduseres ved at statsforvalteren tar nødvendige forholdsregler både ved fastsetting av fellingsområde og ved vurdering av varighet av felling, som nærmere beskrevet under punkt 4.6. Departementet tillegger dette vekt i vurderingen.

4.4.2.5 Samlet vurdering og hensynet til konfliktdemping og tillit til forvaltningen

Hvorvidt det er hjemmel etter nml. § 18 første ledd bokstav c, alternativet «*andre offentlige interesser av vesentlig betydning*», for felling av ulv, beror på en interesseavveining der en rekke hensyn kan ha betydning. Innenfor ulvesonen skal det være en høy terskel for felling av ulv, jf. prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning.

I tråd med Stortingets føringer i Innst. 257 L (2016-2017) har departementet, i tillegg til å vurdere hensynet til bestandsmålet, gjort en vurdering av påvirkningen av Hornmoenreviret, Slettåsreviret og de norske delene av grenserevirene Bograngen og Rømskog på interesser knyttet til beitenæring, jakt som friluftslivsinteresse og næring, og lokalbefolkningens trygghet og psykososiale forhold. Det går frem av vurderingene at tilstedeværelsen av ulv innenfor ulvesonen fører med seg ulemper for beitenæring og jaktutøvelse, og kan virke inn på

psykososiale forhold. Dette gjør seg også gjeldende for Hornmoenreviret, Slettåsreviret og de norske delene av Rømskog og Bograngen.

I tråd med den todelte målsettingen i rovviltpolitikken, og Stortingets vedtak om en ulvesone, må det forventes en regelmessig forekomst av ulv i alle områder innenfor ulvesonen. Andre interesser, som beitenæring og jaktutøvelse, må tilpasse seg dette. Det er samtidig slik at interessemotsetningene knyttet til ulvebestanden har ført til et høyt konfliktnivå. Dette konfliktnivået har i noen år vært av betydelig karakter. Etter departementets vurdering er det viktig at forvaltningen av ulv bidrar til å holde konfliktnivået så lavt som mulig. For å oppnå dette, er det avgjørende å sikre at befolkningen har tillit til forvaltningen av ulvebestanden.

Viktigheten av å oppnå konfliktdemping og å bidra til befolkningens tillit til og aksept for forvaltningen av ulv, er understreket en rekke ganger. Departementet viser til Meld. St. 21 (2015-2016) Ulv i norsk natur, der det heter at:

«Regjeringen er opptatt av at konfliktnivået skal være lavest mulig og at det er bredest mulig aksept for forvaltning av rovvilt i Norge.»

Flere dokumenter, blant annet rovviltforlikene, viser at også Stortinget har vært opptatt av de konfliktene ulv fører med seg innenfor ulvesonen, og at bestandsmålet er et uttrykk for hvor mange ulveflokker som bør få etablere seg i ulvesonen. Departementet viser til innstillingen fra energi- og miljøkomiteen til den nevnte stortingsmeldingen, Innst. 330 S (2015-2016), der komitéflertallet understreket at:

«[...] forvaltningen av ulvestammen må etterstrebe å skape tillit og respekt i befolkningen og søke å dempe konfliktnivået. Flertallet mener dialog og lokal involvering er viktig både for forvaltningen og berørte interesser, slik at utfordringene enkelte opplever kan løses best mulig. [...] Flertallet mener at jakt er et konfliktdempende tiltak og viser til at dagens regelverk åpner for lisensfelling også innenfor ulvesonen.»

Departementet viser også til stortingsvedtak 687 ved behandlingen av Representantforslag 163 S (2010-2011), der det heter innledningsvis at:

«Rovdyrforvaltningen må baseres på en politikk der hensynet til å sikre overlevelse til alle de store rovviltartene i norsk natur må kombineres med en forvaltning som totalt sett bidrar til å dempe konfliktene og motvirke utrygghet innenfor den todelte målsettingen.»

I HR-2021-662-A la Høyesterett til grunn at hensynet til å sikre forutsigbarhet og konfliktdemping i forvaltningen, og hensynet til å øke tilliten til rovviltforvaltningen, kunne tillegges adskillig vekt i vurderingen etter nml. § 18 første ledd bokstav c.

Rovviltnemndene har både gjennom vurderingene i saksframlegget, og tilleggsvurderingen av Bograngenreviret, lagt stor vekt på hensynet til en forutsigbar forvaltning av ulv innenfor

ulvesonen i samsvar med bestandsmålet, hensynet til konfliktdemping og å sikre tilliten til at ulvebestanden forvaltes i tråd med føringer fra Stortinget.

Det går frem av saksframlegget at det er knyttet en viss grad av konflikt til alle revir i ulvesonen, også revirene som vurderes i dette vedtaket. Det har vært registrert ulv i Bograngenreviret siden 2017/2018. I Hornmoenreviret har det vært registrert ulv siden 2019/2020, og reviret ligger i et område med generelt langvarig tilstedeværelse av ulv og høy tetthet av revir. Slettåsreviret som eksisterte frem til desember 2021, ble første gang påvist i 2019/2020. Det har vært ulverevir i området i lengre tid før dette, og også gjennomført lisensfelling. Den norske delen av Rømskogreviret er registrert siden 2016/2017, også i et område med generelt langvarig tilstedeværelse av ulv og høy tetthet av revir. Dette innebærer at ulempene og belastningene som er drøftet tidligere i vedtaket, har gjort seg gjeldende i disse områdene over tid. Departementet legger til grunn at dette kan ha bygget opp under konflikter knyttet til blant annet beitenæring og jaktutøvelse i de aktuelle områdene.

Departementet anser at en stor del av konfliktene som har oppstått rundt ulvebestanden i Norge er forbundet med at bestanden i en periode har ligget over bestandsmålet, og at det er en forventning om at bestanden skal kunne forvaltes så nært bestandsmålet som mulig, så fremt lovens vilkår for uttak er oppfylt. Som nevnt lå bestanden i registreringssesongen 2020/2021 2,5 ynglinger over det øvre intervallet i bestandsmålet, og bestanden har ligget over bestandsmålet i noen år. Departementet mener at hensynet til bestandsmålet vil bli ivarettatt ved lisensfelling av ett helnorsk revir og de norske delene av to grenserevir vinteren 2022, jf. nml. § 18 andre ledd andre setning. Departementet viser til vurderingene om felling av Slettåsreviret i punkt 4.2.3.

Departementets vurdering er at befolkningens tillit til forvaltningen av ulv er avhengig av at forvaltningen er i tråd med føringene som følger av Stortingets vedtak. Felling av ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og de norske delene av Bograngenreviret og Rømskogreviret, vil etter departementets vurdering ligge innenfor det rettslige handlingsrommet som nml. § 18 og Bernkonvensjonen oppstiller, og bidra til å øke tilliten til at ulvebestanden forvaltes i tråd med bestandsmålet. Departementet mener dette vil bidra til å dempe konfliktene knyttet til ulv. Departementet anser konfliktnivået som betydelig, og vurderer at det foreligger tungtveiende offentlige interesser knyttet til å redusere konfliktnivået tilknyttet ulv i ulvesonen. Departementet anser at lisensfelling vil virke konfliktdempende, selv om det er sannsynlig med forekomst av både streifulv og relativt rask reetablering av ulv i de aktuelle revirirområdene.

Forvaltningens praksis har vært at det ikke skal åpnes for å felle deler av ulveflokker. Dette har blant annet sammenheng med forutberegnelighet og at å felle enkeltindivider i et etablert revir kan ha mindre konfliktdempende effekt. Departementet anser at dette tilsier at også gjenværende individer tilhørende Slettåsreviret felles. I Rømskogreviret er det vedtatt felling også på svensk side. Det innebærer at alle ulvene i Rømskogreviret som et utgangspunkt skal kunne felles. Bograngenreviret ble påvist som et grenserevir i desember, og svenske

myndigheter har opplyst at de ikke har mulighet å vedta felling på svensk side av reviret. Departementet mener imidlertid at lisensfelling av ulvene i kun den norske delen av reviret vil være mer konfliktdempende enn å ikke åpne for felling i reviret i det hele tatt. Departementet viser til vurderingene av hensynene knyttet til den norske delen av Bograngenreviret over, og at uttaket vil bidra til å bringe bestanden ned mot bestandsmålet.

På bakgrunn av disse vurderingene mener departementet at hensynene knyttet til ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og de norske delene av grenserevirene Rømskog og Bograngen, med særlig vekt på hensynet til å bidra til konfliktdemping og å øke tilliten til rovviltforvaltningen, samlet sett er av en slik karakter at det er hjemmel i nml. § 18 første ledd bokstav c for felling av ulvene i disse revirene.

4.5 Vilåret om at formålet ikke må kunne nås på annen tilfredsstillende måte, jf. nml. § 18 andre ledd første punktum

Etter nml. § 18 andre ledd første punktum er det vilkår for uttak at «*formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte*». I avgjørelsen HR-2021-662-A avsnitt 92 la Høyesterett til grunn at det vil bero på et skjønn om en annen løsning enn felling kan anses som tilfredsstillende.

Rovviltnemndene mener at ulemper ved revirene i noen grad kan reduseres gjennom andre tiltak enn felling. Rovviltnemndene viser til skadeforebyggende tiltak rettet mot beitedyr, at jegere og rettighetshavere til en viss grad kan kompensere for tilstedeværelse av ulv gjennom å endre jaktform og høstingsstrategi, og at belastning knyttet til det psykososiale aspektet ved å leve i områder med ulv til en viss grad kan forebygges ved for eksempel informasjon, hjelp til å håndtere frykt og konfliktdempende tiltak. Rovviltnemndenes vurdering er imidlertid at ulempene ikke kan avhjelpes fullt ut. Rovviltnemndene mener at mye av konfliktene er knyttet til at bestanden ikke forvaltes innenfor bestandsmålet, og at hensynet til forutsigbarhet og tillitt til forvaltningen ikke kan ivaretas med andre løsninger enn uttak av revirene.

Departementets vurdering er at ulemper som følger av tilstedeværelsen av ulv, delvis kan avhjelpes gjennom andre tiltak. Departementet viser til eksemplene som rovviltnemndene har trukket frem. Departementet mener også at informasjons- og kunnskapsformidling om ulv er viktige tiltak, som kan bidra til å avhjelpe ulemper knyttet til tilstedeværelsen av ulv innenfor ulvesonen. Departementet mener imidlertid at også der slike tiltak er iverksatt, vil det foreligge negative virkninger. Disse negative virkningene er i stor grad knyttet til konflikt og redusert tillit som følge av at ulvebestanden i noen år har ligget over bestandsmålet.

Departementet vil understreke nærheten mellom den interesseavveiningen som er gjort etter § 18 første ledd bokstav c og vurderingen av vilåret om at formålet ikke kan nås på en annen tilfredsstillende måte. Departementet viser til Høyesteretts vurderinger i HR-2021-662-A avsnitt 120, der førstvoterende uttalte at:

«Legges det først til grunn at felling vil styrke tilliten til rovdyrforvaltningen og øke forutsigbarheten for folk utenfor ulvesonen, er det ikke lett å se hvordan dette kan oppnås på annen tilfredsstillende måte.»

Departementet anser at konfliktene som har vart over tid, og som blant annet bygger på redusert tillit til at ulvebestanden forvaltes i samsvar med bestandsmålet, ikke kan avhjelpest på noen annen tilfredsstillende måte enn ved at det tillates felling av ett helnorsk ulverevir innenfor ulvesonen, av ulv i de norske delene av grenserevirene Rømskog og Bograngen, samt av de gjenværende individene i Slettåsreviret. På denne bakgrunn har departementet kommet til at vilkåret i § 18 andre ledd første punktum, om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte, er oppfylt for felling av ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og de norske delene av grenserevirene Bograngen og Rømskog.

4.6 Tiltak for å unngå utilsiktet felling av ulv som ikke tilhører de aktuelle revirene, og tiltak for ivaretagelse av genetisk verdifull ulv

I den faglige vurderingen fremhever Miljødirektoratet at ulv fra naborevir raskt vil kunne bevege seg inn i revirene som blir åpnet for felling, når alfadyrene blir skutt. Dette medfører at dyr som opprinnelig har tilhold i tilgrensende revir, og ikke er omfattet av fellingsvedtaket, kan risikere å bli felt. Miljødirektoratet anbefaler derfor at *«Statsforvalteren gis et tydelig mandat til å avslutte lisensfelling i det enkelte reviret, når risikoen for feilfelling blir stor. Og at Statsforvalterne avslutter fellingsperioden kort tid etter at lederdyrene er felt.»*

Rovviltnemndene har i sitt vedtak lagt vekt på forholdsregler for å unngå felling av ulv som ikke tilhører de aktuelle revirene og genetisk verdifull ulv. I tråd med nemndenes vedtak, skal Statsforvalteren ta forholdsregler for å sikre et effektivt uttak av dyr tilhørende revirene og samtidig redusere risikoen for å felle dyr som ikke tilhører revirene.

Departementet viser til at norske og svenske forvaltningsmyndigheter har utarbeidet felles retningslinjer for forvaltning av genetisk verdifulle individer (gjengitt i Meld.St. 21 (2015-2016) kap. 2.6.). Genetisk verdifulle ulver er definert som innvandrende ulver fra østlige populasjoner (status F0), og førstegenerasjonsavkom til immigranter (status F1). Genetisk verdifulle individer skal ifølge retningslinjene så langt som mulig unntas fra felling.

Som nevnt grenser Rømskogreviret til Settenreviret, hvor det er etablert genetisk verdifull ulv. Miljødirektoratet understreker at den sikreste måten å eliminere risikoen for feilfelling av ulv fra Settenreviret på, er å ikke tillate lisensfelling i revirene som ligger nært reviret. Direktoratet mener imidlertid at det vil være et godt alternativ å sørge for at lisensfelling blir utført på gode sporforhold og i løpet av et kort tidsvindu. Direktoratet peker på at tiden etter at lederdyrene i revirene er felt til felling avsluttes bør være kort, da det er knyttet usikkerhet til hvor lang tid det kan ta før andre dyr i nærliggende revir kan bevege seg inn i fellingsområdet. Direktoratet skriver at de:

«vil sterkt anbefale at Statsforvalteren har en særlig restriktiv praktisering hva angår åpning og stenging av lisensfelling i Rømskog og Mangelen, gitt informasjonen om genetisk verdifulle individ i naborevir. Det kommer til å bli vær- og føreforhold i januar og februar 2022, som vil avgjøre om det blir praktisk mulig å lykkes med uttak av disse to flokkene».

Departementet anser det som svært viktig å unngå felling av ulv fra Settenreviret ved lisensfelling. I tråd med rovviltnemndenes vedtak legges det til grunn at statsforvalteren tar nødvendige forholdsregler både ved fastsetting av fellingsområde og ved vurdering av varighet av felling, for å hindre felling av ulv fra Settenreviret. Dersom det kommer ny kunnskap som gjelder genetisk verdifulle individer i løpet av lisensfellingsperioden, har statsforvalteren myndighet til å gjøre det som er nødvendig for å redusere sannsynligheten for at slike individer felles.

4.7 Antall dyr i kvoten

Det åpnes for lisensfelling av til sammen 25 individer i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og de norske delene av grenserevirene Bograngen og Rømskog. Antallet individer i kvoten bygger på de foreløpige konklusjonene for vinteren 2020-2021, jf. rapport fra Høgskolen i Innlandet datert 15. desember. Rapporten viser at det antas å være 8 individer i Hornmoen og 3-7 individer i Bograngen og 8 individer i Rømskog når man regner med både de norske og svenske delene av revirene. Det antas å være 2 gjenværende valper tilhørende Slettåsreviret.

I saksframlegget som ligger til grunn for rovviltnemndenes vedtak har sekretariatet vurdert at det bør tas høyde for at uttak av ett revir normalt kan medføre felling av inntil 8 ulver. Sekretariatet har derfor vurdert at med uttak av tre revir kan det regnes med et uttak på rundt 24 individer. Departementets praksis er imidlertid at kvoten fastsettes med utgangspunkt i det antallet individer som er påvist i reviret per siste bestandsregistrering. Dette gir større kontroll med uttaket, som særlig er viktig for å unngå utilsiktet felling av ulv fra tilgrensende revir. Erfaring tilsier imidlertid at det kan være avvik mellom siste bestandsregistrering og antallet individer som blir påvist i flokkene i forbindelse med lisensfelling. Statsforvalteren, som er ansvarlig for å administrere lisensfelling, gis derfor myndighet til å endre kvoten, dersom oppdaterte opplysninger skulle vise at det er flere eller færre ulver i revirene.

Departementet understreker at vurderingene av det rettslige grunnlaget for felling av ulvene i Hornmoen, Bograngen, Rømskog og Slettås knytter seg til disse flokkene. Dersom det påvises flere individer tilhørende flokkene enn den foreløpige bestandsregistreringen viser, gjør vurderingene av det rettslige grunnlaget i dette vedtaket seg derfor gjeldende også for felling av slike individer, og dermed for eventuelle økninger i kvoten.

4.8 Anmodning om utsatt iverksetting av vedtaket

Departementet viser til klagen fra NOAH – for dyrs rettigheter. NOAH ber om at departementet utsetter iverksetting av vedtaket inntil domstolene i de pågående rettssakene

har avsagt dom, dersom departementet skulle komme til at rovviltnemndenes vedtak om lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen delvis eller i sin helhet opprettholdes eller fatter et nytt vedtak om lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen. NOAH anfører at det ikke haster med felling av ulveflokkene, siden de verken utgjør noen umiddelbar fare for interesser i lokalsamfunnet eller på nasjonalt nivå. NOAH viser også til at ulvene i flokkene befinner seg i faste revir, som gjør at det ikke er vanskelig å finne dem på et senere tidspunkt. NOAH påpeker at gjennomføring av vedtaket vil ha irreversible virkninger, med reell fare for at det blir gjort et ulovlig vedtak om felling av kritisk truede dyr, og ber om at det legges avgjørende vekt på dette hensynet ved vurdering av anmodningen.

Departementet kan ikke se at det er grunn til å avvente iverksetting av vedtaket til det foreligger rettskraftig dom i saken som gjelder NOAHs søksmål mot staten om gyldigheten av departementets vedtak fra 31. desember 2019 om lisensfelling av Letjennaflokken. Departementet viser særlig til at det vil være ensbetydende med at det ikke kan bli gjennomført lisensfelling innenfor ulvesonen vinteren 2022. Lisensfellingsperioden er fra 1. januar til og med 15. februar, jf. rovviltforskriften § 10.

5. Konklusjon

Klima- og miljødepartementet opprettholder rovviltnemndenes vedtak om felling av ulvene i det helnorske reviret Hornmoen og ulv i grenserevirene Rømskog og Bograngen som oppholder seg på norsk side av riksgrensen. Departementet åpner i tillegg for felling av hele Slettåsreviret. Lederparet i Slettås er felt utenfor ulvesonen, men det er registrert årssvalper i reviret. Siste tilgjengelige opplysninger tilsier en samlet kvote som i utgangspunktet er på 25 individer. Dersom oppdaterte opplysninger viser at det er flere eller færre individer i revirene, kan statsforvalteren endre kvoten, før fellingsstart og underveis i fellingsperioden. For øvrig gjelder at det skal tas nødvendige forholdsregler for gjennomføringen av felling slik det fremgår av rovviltnemndenes vedtak, men hovedregelen er at alle individene tilhørende revirene tas ut.

Departementet anser at hensynet til å oppnå bestandsmålet våren 2022, herunder delmålet om 3 helnorske ynglinger, tilsier at det ikke åpnes for felling i mer enn ett helnorsk ulverevir i vinter. Departementet anser det også som svært viktig å unngå felling av individer fra Settenreviret, der det er etablert en genetisk verdifull ulv med avkom. Departementet opphever derfor rovviltnemndenes vedtak når det gjelder felling av ulvene i Mangenreviret, som grenser til Settenreviret.

Departementet anser at det foreligger offentlige interesser av vesentlig betydning som tilsier felling av ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og ulv i grenserevirene Rømskog og Bograngen som oppholder seg på norsk side av riksgrensen, og at naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c er oppfylt for et slikt uttak. Når det gjelder forståelsen av § 18 første ledd bokstav c viser departementet til HR-2021-662-A og flertallsmerknadene i Innst. 257 L (2016-2017).

I vurderingen av § 18 første ledd bokstav c har departementet blant annet lagt vekt på forholdet til bestandsmålet, distriktpolitiske hensyn, hensynet til å dempe konflikt knyttet til forvaltning av ulv og å øke tilliten til forvaltningen av ulv. Departementet anser at konfliktnivået knyttet til ulvebestanden i en periode har vært betydelig, og at en stor del av konflikten bygger på at den norske delbestanden i en periode har ligget over bestandsmålet. Departementet finner at det foreligger tungtveiende offentlige interesser knyttet til å redusere konfliktnivået. Departementet mener at lisensfelling av ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og ulv i grenserevirene Rømskog og Bograngen som oppholder seg på norsk side av riksgrensen, vil bidra til konfliktdemping og til å øke tilliten til rovviltforvaltningen.

Etter departementets vurdering er det ikke andre tilfredsstillende løsninger enn lisensfelling av ulvene i Hornmoenreviret, Slettåsreviret og ulv i de norske delene av grenserevirene Rømskog og Bograngen, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd. Uttaket vil ikke true bestandens overlevelse, jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd.

Enkelte av klagen er dermed delvis tatt til følge.

Med hilsen

Lene Lyngby (e.f.)
ekspedisjonssjef

Torbjørn Lange
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Miljødirektoratet
Rovviltnemnda i region 4
Rovviltnemnda i region 5
Statsforvalteren i Innlandet
Statsforvalteren i Oslo og Viken

Adresseliste

Aktivt Rovdyrvern

Dyrebeskyttelse

Oslo og omegn -

Dyrenes hus

Foreningen Våre

Postboks 195

2150

ÅRNES

Rovdyr

Naturvernforbundet

Mariboegate 8

0183

OSLO

NOAH for dyrs

Dronningensgate 13

0152

OSLO

rettigheter

Norges

Postboks 593

5806

BERGEN

Miljøvernforbund

Rovviltets Røst

Norge

Ulvens Dag

WWF-Norge

Pb 6784 St. Olavs
plass

0130

OSLO